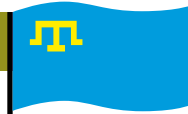

**Новочасні
символи
Криму**
стор. 8

**Не пізно
вбити
дракона...**
стор. 21

**Уста Асан,
обранець роду
Калафат**
стор. 26

4/5

Лютий 2010 р.

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

Всеукраїнська літературно-публіцистична і мистецька газета • Виходить із 31 грудня 1992 р. у Сімферополі

ХРИСТІЯНСТВО

Християни і кримські татари: традиції спільних молитов

Прагнути показати, як-то кажуть, два боки медалі, що не тільки православні переходять у мусульманство, а й навпаки, редакція «КС» звернулася до єпископа Сімферопольського і Кримського Климента.

стор. **6**

ІСЛАМ

Українець-мусульманин Алі Мухаммед

Каленчук Олег Петрович народився 1954 року в Сімферополі. Малювати почав з дитинства. Навчався в дитячій художній школі, потім – у різних учителів. Самостійна професійна діяльність збіглася з початком перебудови (1987), і перші роботи художник продав на набережній Ялти.

стор. **10**

КАТОЛИЦИЗМ

Севастопольські католики вимагають повернути їм костел

Севастопольська римо-католицька громада вчергове виступила з вимогою повернути їй будівлю кінотеатру «Дружба» – колишнього католицького храму

стор. **4**

КОМУНІЗМ

Чи не забагато «комунізму» для кримської землі?

Путівники останнього десятиліття існування СРСР інформували, що в Криму під державною охороною перебуває понад 2800 пам'яток «революційної, бойової та трудової слави радянського народу».

стор. **18**

Від головного редактора «Кримської світлиці»

Єдина в Соборній Україні автономна територія відзначила своє 18-річчя. У січні 1991 року було проведено референдум «Про поновлення Кримської АРСР».

Хоч би що казали «місцеві батьки» референдуму, без дозволу ЦК КПРС проведення цієї акції було б неможливим.

Мета – формування територіального утворення, що виявляє ляльководів з Кремля. КПРС запобігала поверненню кримських татар та сприяла закладенню етнополітичної міни під незалежну Україну. «Вибухнебезпечні пристрої» закладалися у Придністров'ї, Абхазії, Південній Осетії...

А потім було прийняття атрибутів держави: прапора, герба, гімну. Політична криза досягла апогею 6 травня 1992 року, коли ухвалено філігранно виписаний документ – Конституцію, згідно з якою автономія отримувала «самостоятельность».

Так було проголошено практично незалежний російський анклав. Дії автономістів так схожі на розвиток подій у Сухумі, що зрозуміло – сценарій написано у тому ж кабінеті.

Пік кризи припав на першу половину 1994 року. Лідер сепаратистів Ю. Мешков, вигравши президентські вибори, привів до влади сумнозвісний «Блок Росія». Праві російські націоналісти отримали більшість у ВР Криму і зробили спробу захоплення силових структур та армійського корпусу в Сімферополі.

Кризову хворобу 1994 року вдалося подолати рішучими діями Києва, але допомогла сварка всередині «Блоку Росія», викликана розбіжностями у поглядах на швидкість дрейфу як у бік Росії, так і у бік реформування економіки. Це були суперечності між урядом на чолі з Є. Сабуровим, якого запрошено з Росії, з одного боку, та проросійською парламентською більшістю, керованою непомірно амбітним і авантюристичним головою ВР Криму Сергієм Цековим, – з іншого.

Скориставшись чварами, на півострів висадився «десант київських спеціалістів» на чолі з генерал-полковником міліції Валентином Недригайлом. До урядової комісії входили: А. Кінах, О. Лавринович, Ю. Кармазін та інші, яким удалося зламати керованість кримськими регіонами з Сімферополя. Мешков захворів, відмовлявся залишити кабінет і швидко та безболісно опинився в ізоляції. На початку 1995 року скасовано Конституцію-92, а також близько 40 законодавчих актів ВР Криму. З Конституції було вилучено законотворчий статус, скасовано місцеві партії тощо. Зокрема, ліквідовані найодіозніші партійні угруповання: РДК/РПК, Демократичну, Комуністичну та Руську партії Криму... І скасовано Інститут президентства.

Так зійшла нанівець перша хвиля кримського сепаратизму. Усі побоювання як ззовні, так і зсередини держави, що на півострові може статися етнополітичний вибух, виявилися марними.

Але виникає запитання: чому?

Розробники кримського сепаратистського сценарію не врахували кількох чинників.

Із самого початку, коли вигадувался зловісний план, було обрано не придністровський розвиток подій, а абхазський. Щоб це зрозуміти, треба уважно перечитати дослідження Св. Червоної «Абхазія-92. Посткомуністична вандея» та порівняти події із заходами кримських сепаратистів. А потім подивитися, що відбувається у Придністров'ї. Стає зрозумілим – у Криму, на наше щасття, втілювався абхазський сценарій. Але він не спрацював – різні умови, різні підходи до життя, різне етнічне забарвлення... та й дуже відмінний менталітет і темперамент мешканців Криму і Абхазії.

А доказами можуть бути такі приклади: і в Сімферополі, і в Сухумі під брехливе волавання ЗМІ, створювалися традиційні(?) козацькі союзи. Під галас отаманів і «генералів-хорунжих», проходили різноманітні зібрання, збори, маскарадні Козачі кола Півдня Росії, створення комітетів із захисту Чорноморського флоту, відзначення ювілів Російського флоту... На майданах, на гарно організованих мітингах затверджувалися «масові волевиявлення», відбувалися заходи проти «утиску» російськомовних кримчан.

Так почалася боротьба не за російську, а проти української мови.

Ідеологічна навала так швидко охопила Крим, що й у скептиків зникли сумніви щодо керованості «холодної війни» проти України. Але вибуху, на який розраховували закордонні мрійники, так і не сталося.

Одним із найголовніших чинників збереження стабільності була пасивність українського населення – з одного боку, і недостатня активність для цього основної маси росіян – з іншого. Але, насамперед, присутність у місцевому гуманітарному й політичному просторі найактивнішої частини населення – кримських татар, які налаштовані активно підтримувати незалежну Україну.

Дивовижним чином така антивибухова людська «суміш», у найкращому розумінні цього поняття, і тоді, і сьогодні, через 18 років після початку штучного сепаратистського тиску на населення Криму, залишається головною запорукою миру і стабільності в Автономній Республіці Крим.

СЛОВО

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ

Двадцять років тому 15 липня вийшов перший номер газети «Авдет». Це була визначна подія в роки, коли кримськотатарський народ повертався на свою історичну батьківщину, облаштовувався й стикався із труднощами, які чинила бюрократична система тоді ще радянського часу.

Саме тоді, в 1990 році, керівництво Організаційного комітету націонал-демократів вирішило видавати першу національну незалежну газету. Назву газети запропонував відомий правозахисник, нині голова Меджлісу кримськотатарського народу Мустафа Джемільев – «Авдет» («Повернення»).

ПЕРШІ АВТОРИ

У числі перших працівників «Авдета» були чудові кримськотатарські журналісти Рустем Джелілов і Гульнара Курталієва, а також аматори, які з ентузіазмом бралися за перо. Тексти набирали на двох стареньких комп'ютерах З. Керимова й М. Умерова, потім Ільми Умеров наклеював тексти й заголовки на чистий аркуш паперу. За ілюстрації відповідав талановитий бахчисарайський художник-оформлювач Енвер Карслієв. Перші номери газети фактично робилися вручну.

Трохи пізніше до колективу приєднався покійний Ельдар Сейтаблаєв. Ліля Буджурова, поетеса, журналіст теж брала участь у процесі підготовки першого номера. Саме вона згодом стала головним редактором газети.

РЕДАКЦІЯ

Спочатку редакція видання містилася в старому Бахчисараї у приватному будинку Сервера Керимова, а пізніше переїхала до оселі Ільми Умерова.

Перші номери друкувалися у Ризі. Туди їх відвозив кур'єр А. Сулейманов. Газета виходила два рази на місяць.

Через деякий час редакція «Авдета» переїхала до Сімферополя. Змінивши кілька адрес, сьогодні вона розташовується в будинку Меджлісу кримськотатарського народу за адресою: вулиця Шмідта, 2.

З 2005 року головним редактором газети є Шевкет Кайбуллаєв. Він згуртував навколо себе колектив талановитих молодих журналістів, у числі яких Нариман Джелієв, Гульнара Абдуллаєва, Айше Абдуллаєва, Темур Куршутів, Алім Алієв, Артур Кипчаков, Міляра Сеттарова.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДАННЯ

Тираж – 5000 примірників, періодичність – раз на тиждень.

Основна тематика публікацій – політична, суспільна, соціально-культурна.

Головні мета і завдання газети – давати відповіді на питання, що хвилюють читачку аудиторію, сприяти збереженню самобутності й ідентичності кримськотатарського народу, розвитку його духовності та культури.

ПО-РУССКИ

В эти дни единственная в унитарной Соборной Украине автономная территория отметила своё восемнадцатилетие. В январе 1991 года, за семь месяцев до распада СССР, был проведен общекрымский референдум «О воссоздании Крымской Автономной Советской Социалистической Республики (КрАССР)».

Главной целью референдума было создание именно территориального образования, но никак не национального, что, безусловно, разоблачало кукловодов из аппарата ЦК КПСС. Это был один из способов торможения возвращения на родину крымских татар. Кроме того, таким образом закладывался один из фугасов под Украину, независимость которой была уже вопросом ближайшего времени. Подобные фугасы уже были заложены в Приднестровье, Абхазии и Южной Осетии.

Представляем нашим читателям популярную газету крымских татар «Авдет», которая выходит в Крыму уже 20 лет.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Бу куньлерде Унитар Топлу Украинадаки екяне мухтар территориясы он секиз йыллыгыны кьайд этти. Совет Бирлигининь даркьатылмасындан еди ай эвель, 1991 с. январь айында «Къырым Мухтар Совет Социалистик Джумхуриетининь (КъССМДж)» гъайрыдан тикленмесит боюнджа умумкьырым референдум кечирильди.

Референдумнынъ баш макъсады тамам миллий дегиль де, территориаль пинципинде тешкиль этильмеси ЦК КПСС-нинъ аппаратындаки айын-оюнларыны ачыкъламакъта эди. Бу – къырымтатарларнынъ озь Ватанына авдетини чаналатмакъ усулы эди. Айны заманда, азатлыкъ дакъкъасы мына-мына якъынлашкъан Украинанынъ темелине фугас къюлмасына тенъ олды. Там иле бойле фугаслар Приднестровье, Абхазия, ве Дженобий Осетиягъа энди къююлгъан эди.

Ясу, Маріє!..

СВЯТИНИ І ТРАДИЦІЇ ГРЕКІВ КРИМУ

Днями у відділі «Дружба народів» Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки імені Івана Франка за участю Федерації греків Криму відбулася літературно-музична зустріч «Доторкніся до витоків своїх...» Завітали до книгозбірні не тільки греки, а й ті, хто хоче якомога більше дізнатися про Крим, щоб зрозуміти його багатогранну сутність, різноманіття культур і світоглядів.

Тож ішлося про заселення греків у Північному Причорномор'ї, їхні славні міста-поліси, традиції та звичаї, мову й культуру, мистецтво. І про те, що вони сьогодні відроджують храми, опановують традиційні ремесла і дарують кримській землі, як і тисячу років тому, свою працю, талант і мудрість.

Наталія Лопановська, завідувачка сектору абонементу іноземної літератури, та Марія Пападопулос, перший заступник голови Федерації греків, розповіли про особливості святкування представниками стародавнього етносу зимових обрядів, які починаються 14 січня на Св. Василя, бібліотечні фонди грецькою мовою, грецьку культуру Криму – її сьогодення та глибинні витoki, які сягають ще VII століття до н. е.

Під час зустрічі відбулися також книжкова виставка «Зимові свята греків: Різдво, Новий рік, Водохреща», презентація відеороликів про новорічно-різдвяні свята та відеофільму ялтинських греків «Свята гора Тавриди». Фільм розповідає про таємниці, які знає і приховує Ведмідь-гора (Аю-Даг)

МИТЬ

У стародавньому Херсонесі, який тепер на території Севастополя, розташована найкраща базиліка міста. Цей християнський храм збудували римляни-греки у VI столітті нашої ери. Коли археологи розкопали «Базиліку 1935», їх вразила пишність внутрішнього оздоблення. Початки християнства в Україні-Русі тісно пов'язані з цією місцевістю. У церкві, що неподалік базиліки, прийняв хрещення Володимир Великий
Фото Андрія МОКРИЦЬКОГО

на південному узбережжі півострова. Одна з них – чимало пірначів бачили затоплений біля підніжжя хрест, який, на думку археологів, свого часу вінчав Ведмідь-гору. Автори відео вірять, що незабаром піднімуть із морського дна цей символ християнської віри, він посіде своє почесне первісне місце.

За даними Федерації греків Криму, сьогодні в автономії проживає близько 15 000 греків, із них більше 7000 є членами федерації.

Катерина КРИВОРУЧЕНКО

На фото Марія Пападопулос, перший заступник голови Федерації греків Криму

Фото **Олекси НОСАНЕНКА**

ПО-РУССКИ

19 января, на Крещение, в отделе «Дружба народов» Крымского республиканского учреждения «Универсальная научная библиотека имени Ивана Франко» при поддержке, содействии и организации Федерации греков Крыма состоялся литературно-музыкальный калейдоскоп под названием «Прикоснись к своим истокам...». На встречу пришли все, кому не безразлично не только культура греков, но и те, кто хочет как можно больше узнать о Крыме, чтобы понять его многогранную сущность, состоящую из разных культур и мировосприятий.

На вечере демонстрировались фильмы о крымских греках, отмечающих новогодние праздники, и о Святой горе Тавриды – таинственной Медведь-горе. Также была представлена экспозиция, в которую вошли не только книги о зимних праздниках греков, но и произведения искусства – статуэтки и картины, принадлежащие кисти крымского грека, и многое другое.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Январь 19-да Вафгыз куню «И.Я. Франко адындаки Универсаль ильмий китапханеси» Къырым джумхуриет тешкилятынынъ «Халкъара достлукъ» боллогинде Къырым юнанлары Федерациясыннынъ къолтугувы, бераберликте иши ве бераберликте тешкилови иле «Озь менбааларынъа токъун...»

адлы эдебий-музыкалы калейдоскоп юзь берди. Эдебий-музыкалы корюшювге ялынъыз юнанларнынъ медениетине первасыз олмагъанлардан башкъа, Къырым акъкъында чокъча бильги алмакъ, мындаки чешит медениет ве дюньябакъышлардан асыл олгъан Къырымнынъ чокъ хасиетли къальбини анъламакъ истегенлер кельдилер.

Акышам черчивесинде къырым юнанлары йылбашны насыл кечиргенлери акыта ве чокъ сырларны озюнде сакълагъан, Тавриданнынъ азиз Аювдагы акыта малюмат берген фильмлернинъ нумайышы булунды. Байрамда юнанларнынъ къышгъаки байрамлары акыкъында хабер берген китаплар ве бир къырым юнаны элинден чыкъкъан, шу сырада статуткалар ве ресимлер киби эсерлерни косьтерген, экспозиция да азырлангъан эди.

Севастопольські католики вимагають повернути їм костел

Севастопольська римо-католицька громада вчергове виступила з вимогою повернути їй будівлю кінотеатру «Дружба» — колишнього католицького храму

ДЗВІН

менти свідчать протилежне — постраждало лише 20 відсотків будівлі», — зазначив настоятель громади.

Отець Юрій висловив незадоволення стосовно пропозиції міськради компенсувати громаді вартість храму. «Коли сьогодні будуються й повертаються у власність вірян храми різних конфесій, пропозиція католицькій громаді, яка налічує 800 чоловік, збудувати новий кінотеатр, виглядає доволі дивною», — цитують настоятеля «Новости Севастополя». Позиція заступника голови міськради Севастополя Петра Кудряшова, який заявив, що міськрада готова повернути храм римо-католицькій громаді міста лише за умови компенсації його вартості, не знайшла підтримки в Севастопольській міськдержадміністрації. Її керівництво пропонує відновити історичну справедливість і повернути будівлю колишнього костелу католикам міста.

ПО-РУССКИ

Севастопольская римско-католическая община в очередной раз требует возврата кинотеатра «Дружба» — бывшего католического храма. Дискуссии вокруг этой ситуации ведутся уже не один год, но с мертвой точки дело не особо сдвинулось даже после выхода в 1994 году Указа Президента Украины «О возврате религиозным организациям культового имущества».

Не решился вопрос в пользу верующих и после того, как он был в очередной раз был поставлен перед местной властью в 2008 году представителем Ватикана архиепископом Иваном Юркевичем.

Единственное, что там была отслужена месса. На этом все попытки Севастопольского горсовета восстановить историческую справедливость были фактически прекращены. Позиция органов местного самоуправления поддерживается мифом о том, что костел был разрушен во время войны и поднимался буквально с руин, но архивные документы свидетельствуют об ином, уверен настоятель общины.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Акъярдаки рим-католик джемиеги оларгъа эвельки католик храмы — шимдики «Дружба» кинотеатри кери къайтарылмасыны энди къачындыжы кере талап этелер. Бу вакъиа этрафында мунакъаша чокъ йыллардан берли девам эте. 1994 сенеси Украина Президенти «Диний тешкиятларгъа ибадет мулькю къайтарылмасы акъкъында» Ферман чыкъарса да, вазнет айны эвельки киби къалмакъта.

Атта Ватикандан тешриф буюргъан архиепископ Иван Юркевич 2008 сенеси Акъярнынъ ерли акимиеги огюнде кене де шу меселени котерген эди. Амма меселе католиклернинъ файдасына эписи бир чезильмеди. О ерде садедже месса (диний ибадет) япылды. Акъяр шеэр шурасынынъ тарихий адалетни теклемек боюнджа ынтылуварлы бунынънен екюнленди. Ерли озь-озюни идаре этюв органынынъ позициясыны костел дженк вакътында виран этильгени акъкъында уйдурма да дестеклей. Лякин джемиегнинъ башлыгы архив везикълары башкъа шейден делялет бергенлерине эминдир.

На прес-конференції настоятель римо-католицької громади святого Климента отець Юрій заявив, що 2011 року католицькому храму виповнюється 200 років.

Він нагадав, що в 1994 році вийшов Указ Президента України «Про повернення релігійним організаціям культового майна», що під час візиту до Севастополя у 2008 році представника Ватикану архієпископа Івана Юркевича це питання вже порушувалося перед місцевою владою.

Тоді ж у кінотеатрі «Дружба» було відслужено месу. На цьому намагання міськради відновити історичну справедливість закінчилися.

«Позиція міськради активно підтримується міфом про те, що будівля костелу була зруйнована під час війни і її підняли буквально з руїн. Але архівні доку-

Телеканал «Культура» 1–7 лютого 2010 року

Понеділок, 1 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Православний календар
06.25	Дума про волю. Пам'яті Оксани Мешко
07.05	Мультифільми
08.00	Микола Гобдич – диригент муніципального камерного хору «Київ»
08.25	Святковий вечір з нагоди 85-річчя Київського академічного театру юного глядача на Липках
09.55	Чернігів. Троїцько-Іллінський монастир
10.05	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. М. Матіос. «Солодка Даруся». Вистава Івано-Франківських академічного обласного музично-драматичного театру імені І. Франка
12.15	Концерт української народної пісні. Співає заслужений артист України Ігор Борко
12.45	Митці України.
13.30	«Київська камерата». Від класики до джазу
14.10	Х/ф «Третя Міщанська» •
15.20	Без героїв немає нації
15.35	«Ляльки». Мюзикл Д. Тодорюка та Д. Саратського
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Спогади про братів Тютонників»
16.25	Мультифільми
17.00	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Петро Могила
18.00	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 1
18.20	Екзистенція руху
19.00	Прайм-тайм культури
19.15	Нагородження кінематографістів
19.25	Д/ф «Михайлівський Золотоверхий монастир. 900 років»
20.15	Тарас Федюк. «Обличчя пустелі»
20.25	Роман Коваль. Повернення правди. Отаман Зелений
21.00	Вистава на телеекрані. «Ключ на бруківці, або Пригоди весільної ночі»
22.00	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. «Страшна помста». Шлях до прем'єри Філармонійні вечори. «Пісні кохання»
22.40	Прайм-тайм культури
00.00	Нагородження кінематографістів
00.25	Д/ф «Михайлівський Золотоверхий монастир. 900 років»
01.15	Тарас Федюк «Обличчя пустелі»
01.25	Роман Коваль. Повернення правди. Отаман Зелений
02.00	Вистава на телеекрані. «Ключ на бруківці, або Пригоди весільної ночі»
03.00	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. «Страшна помста». Шлях до прем'єри Філармонійні вечори. «Пісні кохання»
03.40	Розповіді Олександра Сизоненко.
05.00	Мультифільми
05.25	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 1

Вівторок, 2 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Петро Могила
06.35	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 1
06.50	Екзистенція руху
07.30	Мультифільми
08.00	Прайм-тайм культури
08.15	Нагородження кінематографістів
08.25	Д/ф «Михайлівський Золотоверхий монастир. 900 років»
09.20	Тарас Федюк «Обличчя пустелі»
09.30	Роман Коваль. Повернення правди. Отаман Зелений
10.05	Вистава на телеекрані. «Ключ на бруківці, або Пригоди весільної ночі»
11.10	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. «Страшна помста». Шлях до прем'єри Філармонійні вечори. «Пісні кохання»
11.50	Розповіді Олександра Сизоненко.
13.10	«Спогади про братів Тютонників»
13.35	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 1
14.05	Х/ф «Щорс» •
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Згадуєчи Миколу Зарудного»
16.20	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 2
17.00	Мультифільми
17.30	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Іван Мазепа
18.00	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 2
18.20	Чикаленки, частина 1
19.00	Прайм-тайм культури
19.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 1
19.55	Концерт вокальної музики

20.40	Місто сонця
21.00	«Страшна помста». Вистава-містерія Сергія Павлюка. Херсонський обласний музично-драматичний театр
22.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 1
23.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 1
00.00	Прайм-тайм культури
00.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 1
00.55	Концерт вокальної музики
01.40	Місто сонця
02.00	«Страшна помста». Вистава-містерія Сергія Павлюка. Херсонський обласний музично-драматичний театр
03.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 1
04.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 1
05.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Згадуєчи Миколу Зарудного»
05.20	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 2

Середа, 3 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Іван Мазепа
06.35	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 2
06.50	Чикаленки, частина 1
07.30	Мультифільми
08.00	Прайм-тайм культури
08.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 1
08.55	Концерт вокальної музики
09.40	Місто сонця
10.00	«Страшна помста». Вистава-містерія Сергія Павлюка. Херсонський обласний музично-драматичний театр
11.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 1
12.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 1
13.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Згадуєчи Миколу Зарудного»
13.20	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 2
14.00	Х/ф «Олександр Пархоменко» •
15.25	В українському морі, частина 1
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Згадуєчи Сергія Параджанова»
16.25	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 3
17.00	Мультифільми
17.30	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Григорій Сковорода
18.00	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 3
18.30	Чикаленки, частина 2
19.00	Прайм-тайм культури
19.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 2
19.45	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. Козацькі чайки Степана Ганжі
20.00	Диво-ключі Павла Загребельного
20.15	Світлана Мурована. Любов жива
20.35	Аудієнція. Софіко Чіаурелі
21.00	Х/ф «Калиновий гай» •
22.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 2
23.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 2
00.00	Прайм-тайм культури
00.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 2
00.45	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. Козацькі чайки Степана Ганжі
01.00	Диво-ключі Павла Загребельного
01.15	Світлана Мурована. Любов жива
01.35	Аудієнція. Софіко Чіаурелі
02.00	Х/ф «Калиновий гай» •
03.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 2
04.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 2
04.55	Розповіді Олександра Сизоненко «Згадуєчи Сергія Параджанова»
05.25	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 3

Четвер, 4 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Іван Котляревський
06.35	Знімалося кіно. Марія Капніст «Три свята», частина 3
07.00	Чикаленки, частина 2
07.30	Мультифільми
08.00	Прайм-тайм культури
08.15	Олег Черногуз. Портрет, частина 2
08.45	На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. Козацькі чайки Степана Ганжі
09.00	Диво-ключі Павла Загребельного
09.15	Світлана Мурована. Любов жива
09.35	Аудієнція. Софіко Чіаурелі
10.00	Х/ф «Калиновий гай» •
11.45	Зустрічі, даровані долею. Павло Загребельний, частина 2
12.15	Елітні вечори Євгенії Басалаєвої, частина 2
13.00	Розповіді Олександра Сизоненко «Згадуєчи Сергія Параджанова»

13.25	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 3
14.00	Х/ф «Прометей» •
15.25	В українському морі, частина 2
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», частина 1
16.30	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 4
17.00	Мультифільми
17.30	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Історія русів
18.00	Шерше ля фам, або Триумфальна жінка, частина 1
18.25	Український Афон
18.40	Один день лікаря Сидорчука
19.15	Неформат
20.00	Портрет. Любов Каганова
21.00	М. Гоголь «Ревізор». Вистава Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки
00.10	Прайм-тайм культури
00.25	Неформат
01.15	Портрет. Любов Каганова
02.15	М. Гоголь «Ревізор». Вистава Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки
05.30	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет»

П'ятниця, 5 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Історія русів
06.35	Шерше ля фам, або Триумфальна жінка, частина 1
06.55	Один день лікаря Сидорчука
07.15	Український Афон
07.30	Мультифільми
08.00	Прайм-тайм культури
08.15	Неформат
08.45	Портрет. Любов Каганова, частина 1, 2
10.00	М. Гоголь «Ревізор». Вистава Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки
13.15	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», частина 2
13.45	Сузір'я Шевченківських лауреатів, частина 5
14.20	Х/ф «Мартин Боруля» •
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», частина 2
16.20	Концерт-казка
17.00	Мультифільми
17.30	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Іван Котляревський
18.00	Шерше ля фам, або Триумфальна жінка, частина 2
18.20	Танцювальний вернісаж
19.00	Прайм-тайм культури
19.15	Диалог. Наталя Клименко – Василь Герасим'юк
19.45	Родина Миколи Лисенка
20.15	Лідія Забіляста. Тридцять років на оперній сцені
21.00	До 90-річчя Київського театру імені І. Франка. І. Кочерга «Свічине весілля»
22.45	Кишишф Зануссі. Життя і кіно
23.15	Межірч Острозький
23.25	Музика Ніно Рота
00.00	Прайм-тайм культури
00.15	Диалог. Наталя Клименко – Василь Герасим'юк
00.45	Родина Миколи Лисенка
01.15	Лідія Забіляста. Тридцять років на оперній сцені
02.00	До 90-річчя Київського театру імені І. Франка. І. Кочерга «Свічине весілля»
03.45	Танцювальний вернісаж
04.25	Кишишф Зануссі. Життя і кіно
04.55	Межірч Острозький
05.05	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», частина 2
05.25	Музика Ніно Рота

Субота, 6 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем. Іван Котляревський
06.35	Шерше ля фам, або Триумфальна жінка, частина 2
06.50	Танцювальний вернісаж
07.30	Мультифільми
08.00	Прайм-тайм культури
08.15	Диалог. Наталя Клименко – Василь Герасим'юк
08.45	Родина Миколи Лисенка
09.15	Лідія Забіляста. Тридцять років на оперній сцені
10.00	До 90-річчя Київського театру імені І. Франка. І. Кочерга «Свічине весілля», частина 1
10.45	І. Кочерга «Свічине весілля», частина 2
11.45	Кишишф Зануссі. Життя і кіно
12.15	Межірч Острозький
12.25	Музика Ніно Рота
13.00	Розповіді Олександра Сизоненко.
13.20	Концерт-казка

14.00	Х/ф «Три товариші» •
15.20	Театр «Воскресіння»
16.00	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», передача 3
16.20	Вистава «Принцеса, що стрибає»
17.00	Мультифільми
17.30	15 хвилин з театром. «Про Федота-стрільця»
17.45	Душі розмова... •
18.20	Грєс Ірена Портенко. Ф. Шопен. «24 етюди для фортепіано», частина 1
19.00	Вулиця музеїв
19.20	Майстрування музичних інструментів
19.40	Родом з України. Марина Могилевська
20.10	Любов Забашта. «Поєзії чиста криниця»
20.25	В майстерні художника
20.45	І кров століть, і гул віків
21.00	Х/ф «Солодкі сни» •
22.20	Джаз-коло
22.45	Козацькому роду – нема переводу
23.00	Лариси Кадирової
00.00	Мультифільми
00.20	Майстрування музичних інструментів
00.40	Родом з України. Марина Могилевська
01.10	Любов Забашта. «Поєзії чиста криниця»
01.25	В майстерні художника
01.45	І кров століть, і гул віків
02.00	Х/ф «Солодкі сни» •
03.20	15 хвилин з театром. «Про Федота-стрільця»
03.35	Джаз-коло. Передача 4.
04.05	Коломийки, частина 2
04.05	«Посаг кохання». Моноопера Лариси Кадирової
05.05	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», передача 3
05.25	Душі розмова... •

Неділя, 7 лютого

06.00	Молитва за Україну
06.05	15 хвилин з театром.
06.20	«Про Федота-стрільця»
06.40	Грєс Ірена Портенко. Ф. Шопен. «24 етюди для фортепіано», частина 1
07.00	Вистава «Принцеса, що стрибає»
07.40	Мультифільми
08.10	Вулиця музеїв
08.30	Майстрування музичних інструментів
08.50	Родом з України. Марина Могилевська
09.20	Любов Забашта. «Поєзії чиста криниця»
09.35	В майстерні художника
09.55	І кров століть, і гул віків
10.05	Х/ф «Солодкі сни» •
11.25	Джаз-коло
11.55	«Посаг кохання». Моноопера Лариси Кадирової
12.55	Розповіді Олександра Сизоненко. «Автопортрет», передача 3
13.15	Козацькому роду – нема переводу.
13.30	М. Гоголь «Ревізор». Вистава Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки
16.40	Мультифільми
17.05	Вистава «Білосніжка та семеро гномів»
18.25	Грєс Ірена Портенко. Ф. Шопен. «24 етюди для фортепіано», частина 2
19.00	Мирослав Вантух. Монологи майстра
19.50	Спектакль про те, що Бог один
20.10	Спектакль про те, що Бог один
21.00	Х/ф «Наталка-Полтавка» •
22.30	Неаполітанські пісні. Співає Ігор Борко
23.30	Кіноконцерт «Любов'ю дорожити вміє!»
00.00	Мирослав Вантух. Монологи майстра
00.50	Іконостас Софії Київської
01.10	Спектакль про те, що Бог один
02.00	Х/ф «Наталка-Полтавка» •
03.30	Неаполітанські пісні. Співає Ігор Борко
03.55	Іларіон Свенцицький в поході віків
04.25	Кіноконцерт «Любов'ю дорожити вміє!»
04.55	Кодове ім'я – майстер

Радіоканал «Культура» (III програма Українського радіо) 1–7 лютого 2010 року

Нас можна почути по трипрограмовому приймачу на третій «кнопці» по всіх областях України, а у Києві та області у діапазоні УКХ (FM) на частоті 72, 86 МГців.

Телефон прямого ефіру 239–62–95. Про радіоканал «Культура» та наші передачі можна дізнатися, а також почути нас в мережі Інтернет на офіційному сайті Національної радіокомпанії України в режимі Real Audio за адресою: www.nrsc.gov.ua та через супутник «Хелас Sat 2» на орбітальній позиції 39 східної довоти, частота 11512 МГців, поляризація горизонтальна, швидкість цифрового потоку 27500, корекція помилок ¾.

Понеділок, 1 лютого

7.55	Поезія з поштової скриньки радіо «Культура»
------	---

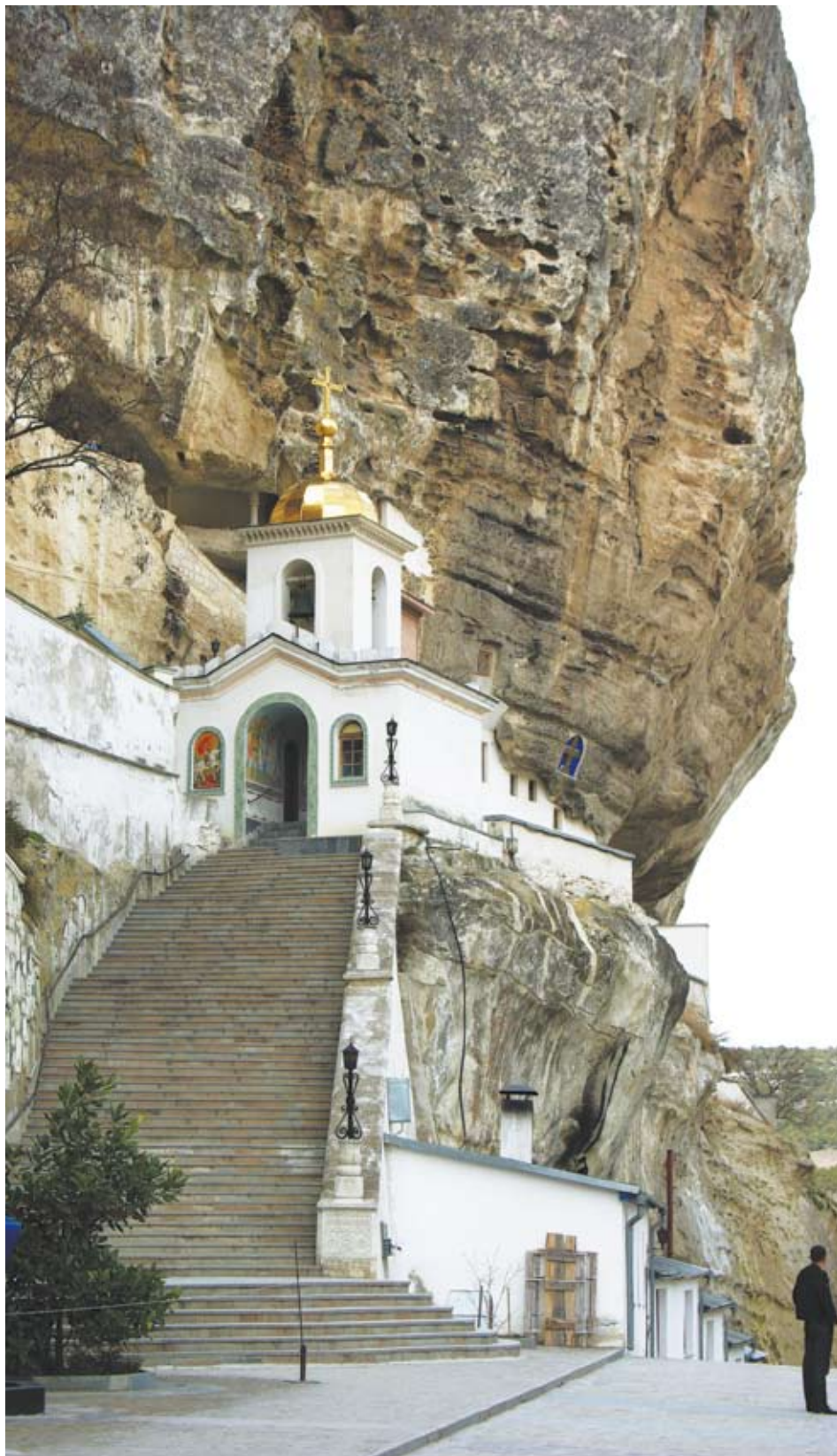
8.00	«Тарасова доля. День за днем»
8.05	«Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
10.30	«Пізнай себе» з Г. Короненко. Гість – кандидат психологічних наук О. Губенко
11.30	(23.25) «Поезія». Р. Бернс
12.05	«Музеї України». Авторська програма С. Гальченка (прямий ефір)
12.45	«Поетична мозаїка»
13.05	Л. Костенко «Гуманітарна аура нації...». Читач заслужений артист України П. Бойко. Передача 2
13.45	«Літературні читання». С. Кириченко «Люди не зі страху». Сторінки книги спогадів
15.25	«Мій театр». Народна артистка України Г. Яблонська
16.05	«Жива душа поетова свята...». Ведучий – В. Портяк
16.45	«Літературний серіал». О. Черненко «Не зміліє пам'яті криниця». Сторінки книги спогадів
17.15	«Художній всесвіт літератури». Авторська програма М. Насенка (прямий ефір)
17.55	«Драматична мініатюра». У переддень Водохреща
19.05	«На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)

Вівторок, 2 лютого

8.00	«Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
8.05 (19.05)	«Тарасова доля. День за днем»
10.30	«Прем'єра книги» з М. Слабошпицьким
12.05	«Духовні пристани». Ведучий – В. Марусик (прямий ефір)
13.05	«Огонь в одязі слова». Авторська програма П. Осадчука
13.45	«Літературні читання». С. Кириченко «Люди не зі страху»
15.05	«На вірність Україні».
15.45	Ведуча – О. Кобець (прямий ефір)
16.45	«Літературний серіал». О. Черненко «Не зміліє пам'яті криниця». Сторінки книги спогадів
17.05	«Українське державництво». Авторська програма В. Сергіїчука (прямий ефір)
17.55	«Драматична мініатюра». Ярослав Мудрий
19.05	«На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)

Середа, 3 лютого

Християни і кримські татари: традиції спільних МОЛИТОВ

Успенський монастир
у скелях поблизу
Бахчисарая

Фотознімки
Олександра
МОКРИЦЬКОГО

МУЗЕЙ

У рубриці «Мистецтво» цього номера «КС» наші читачі мають змогу ознайомитися з роздумами художника Алі Мухаммеда щодо віротерпимої ситуації, характерної для співжиття в сучасному Криму мусульман і християн.

Прагнучи показати, як-то кажуть, два боки медалі, що не тільки православні переходять у мусульманство, а й навпаки, редакція «КС» звернулася до єпископа Сімферопольського і Кримського Климента.

– Шановний Владико, а кримські татари приходять до української церкви?

– Як до себе додому. Один раз я запитав літнього мусульманина: «Чому ви не йдете до мечеті?» Почув відповідь: «Ваш Бог сильніший».

– З якими проблемами вони приходять?

– З усіма! Здоров'я немає, у сім'ї безлад, діти хворіють. Священники у таких випадках вагаються: що роботи? Бо ситуація нестандартна і потребує розгляду в кожному окремому випадку. Але завжди рішення знаходимо. Минає час, людина приймає хрещення, але потай. Наприклад: хочуть до нас ходити жінки, то й стараються, аби чоловіки не знали, що вони охрещені. Із чоловіками так само – усе роблять, щоб родина не знала, бо якщо хтось дізнається, що ти прийняв хрещення, то виженуть із родини. І такі випадки були.

– Але наскільки масове явище – перехід кримських татар у християнство?

– Не можу сказати, що масове, але й не поодинокі. Біля Маріуполя, приміром, дуже багато поселень кримських татар, які прийняли разом із греками хрещення і тепер зветься «уруни». До речі, наші кримські татари спілкуються з маріупольськими.

ПО-РУССКИ

– **Уважаемый Владыка, а крымские татары приходят в вашу церковь?**

– Как к себе домой. Один раз я спросил пожилого мусульманина: «Почему вы не идёте в мечеть?» Услышал ответ: «Ваш Бог сильнее».

– **С какими проблемами они приходят?**

– Со всеми! Здоровья нет, в семье неладки, дети болеют... Священники в таких случаях сомневаются: что делать? Ибо ситуация не стандартная, и требует рассмотрения в каждом отдельном случае. Но всегда решение находим...

– **Но насколько массовое явление – переход крымских татар в христианство?**

– Не могу сказать, что массовое, но и не единичное. Например, около Мариуполя очень много крымскотатарских поселений, которые крестились вместе с греками и теперь называются «уруны».

Присмотритесь, как удивительно перекликается история православия и ислама. В Бахчисарае было явление чудотворной иконы Бахчисарайской Божьей Матери. Позже она стала Мариупольской Божьей Матерью. Икона стояла на скале, и к ней с уважением относились и православные, и крымские татары. Когда выслали греков и остались только священник с сыном, присматривающие за пещерным монастырем, хан Крымского Ханства покупал столько свечей, чтобы хватило на целый год. Чтобы свеча у иконы горела всегда. И она горела. Представьте себе – даже крымские татары уважали образ Девы Марии.

Хорошо, что и современные руководители Меджлиса, простые крымские татары знают цену духовным ценностям украинства и памятникам мирового наследия.

Дивіться, як перегукується історія православ'я й ісламу. У Бахчисараї було явлення чудотворної ікони Бахчисарайської Божої Матері, потім її назвали Маріупольською Божою Матір'ю. Ікона стояла на скелі, її вшановували і православні, і кримські татари. Коли греків вислали, з них залишилася тільки одна родина – священик із сином, які доглядали наскельний монастир, кримськотатарський хан купував свічок на цілий рік, щоб ці двоє їх ставили, бо ж не було поряд православних. І свічка завжди горіла. Уявляєте собі, – навіть кримські татари вшановували образ Діви Марії!

У горах є джерело, назване на честь святих великомучеників Косми і Дем'яна, яким постійно опікувалися греки, то була їхня територія. До речі, від греків і тамтешні топоніми «Ай-Петрі» – святий Петро, «Ай-Даниль» – святий Данило. У гори, до цього джерела святих Косми і Дем'яна йшли і православні, і кримські татари, щоб умитися і прийняти зцілення, а потім хрещення. І те, що багато кримських татар були хрещені, це, певно, дія Святого Духа, яка їх приводила до чуда. Його вони приймали через явлення Божої Матері або через молитву на джерелах.

Інша дуже цікава історія. Крим. Здавалося б, 300 км від Керчі до Севастополя. У 1994–1996 роках у Керчі проводили розкопки Старого міста. У централь-

ній частині акрополя в одній зі споруд знайшли хрест I століття. Це свідчить про те, що на згаданій території християнство і решта релігій не були гнані. Тут спокійно проповідували і говорили про Христа.

Ми знаємо про катакомби у Римі, де переховувалися перші християни. Є катакомби і в Керчі, споконвіку там видобували камінь. Якщо у римських катакомбах дуже багато ознак християнства, то в керченських їх немає, тобто християни там не ховалися. Керч була вільним місцем для християн, бо знаходилася на перехресті торгових шляхів.

Одне століття, один півострів.

Прямуємо до Севастополя: Херсонес, Інкерман – територія, що належала Риму, – тюрма просто неба. Усіх негодних висилали до Херсонеса. І військових, які проштрафилися, і християн – усіх. У I столітті священномученика Климента Римського так само було зіслано. Будь-хто потрапляв до Інкермана – й міг витримати тут рік, від сили півтора року, і гинув. Каторжна праця плюс погані умови. Священномученик Климент Папа Римський проповідував тут чотири роки. Інкерман того часу – це дві тисячі каторжників, переважна більшість яких – християни.

– У Бахчисараї, який Ви згадали, Успенський монастир діяв у скелях...

МУЗЕЙ

– Я пам'ятаю його з дитинства – ми у 70-х роках минулого століття лазили цими горами. Незважаючи на те, що всі старі хрести там були збиті, змиті розписи, – на карнизи скелі зберігалися три фрески, непідвладні часу: Божа Матір і святі... Їх однаково шанували і християни, і кримські татари. Ні в кого не піднімалася на них рука.

Шкода, що тамтешні священнослужителі не розуміють, який спадок їм передав Бог. Коли історикам церковники починають говорити, що вони нічого не розуміють, мовляв, це належить церкві, віддайте нам усе, бо це наше історичне, і це наше класичне, і тут ми будемо молитися, жити і працювати. То насправді не фахівці і віруючі руйнують національні святині, а горе-священнослужителі, без знань і культури.

Щодо системи взаємин церкви і мирян. Якщо це пам'ятка архітектури, то хоч би яка церква на неї претендувала, мусить вестися певний науковий облік і фахівці повинні доглядати за цією історичною пам'яткою. Це зрозуміло і духовенству, і громадянам.

Добре, що сучасні керівники Меджлісу, пересічні кримські татари знають цінну духовним надбуткам українства і пам'яткам світової спадщини.

Фото Миколи ЗАВГОРОДНЬОГО

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

– Урьметли Владыка, я къырымтатарлар сизинъ кильсенъизге келелерми?

– Озь эвлерине киби келелер.. Бир кунъ мен мусульмандан «сиз не ичюн джамиге бармайсыз?» деп сорадым. «Сизинъ Аллагъыз даа къуветлидир» деген джевабыны эшиттим.

– Олар насыл проблемлеринен келелер? – Чешит проблемлеринен.

Сагълыкълары ёкъ, къоранталарында ангълашылмамазлыкълар, балаларынынъ хасталыкълары... Кильсе руханийлери бойле вазиятте не яшмагъа да бильмейлер. Чюнки бу алышкъанлы бир вазият дегильдир. Эр бир айры инсангъа онгъа аит къарарыны чыкъармалы.

– Къырымтатарлар христианлыкъны къабул этювлери не дереджедидир?

– Кутълевий деп айтамам, амма пек аз да дегиль...

Сучасні символи Автономної Республіки Крим

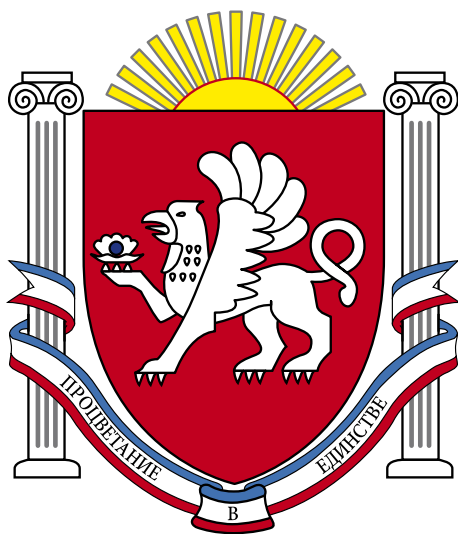
Україна поділяється сьогодні на 25 адміністративних територій – 24 області й Автономну Республіку Крим. Спеціальний статус мають міста Київ і Севастополь. Межі між областями залишаються незмінними від 1959 року, коли Дрогобицьку область було приєднано до Львівської

Після розпаду в середині XIV століття Руського королівства (Галицько-Волинської держави) українські землі перебували у складі різних державних формувань. Протягом цього часу використовувалися герби окремих адміністративних територій. За період входження України до складу СРСР жодна область не послугувалася власним гербом чи прапором. Тільки з розпадом Союзу і постановою незалежної України розпочався процес формування сучасних символів адміністративних територій.

Першою власний герб затвердила Закарпатська область ще у грудні 1990 року. 1992-го прийнято символи для Криму, який отримав статус Автономної Республіки. В обох цих випадках проблема символів була інспірована не розвитком місцевого самоврядування, а політичними причинами: місцева комуністична влада за вказівкою з Москви намагалася розпалити сепаратизм і перешкодити відновленню Української держави. Хоча загалом політизації навколо місцевих символів – за винятком Криму і Закарпаття – майже не було.

У лютому 1991 року відбулася зміна статусу Кримської області на Кримську АРСР, а вже 4 листопада постановою Президії Верховної Ради Кримської АРСР за № 191-1 оголошено конкурс на кращі проекти герба, прапора та гімну Республіки Крим. На конкурс, який мали завершити до 1 грудня, надійшло понад 200 робіт, багато з них містили зображення контурної карти півострова. Проте конкурс вирішили продовжити. Серед варіантів герба вирізнялися проекти Г. Єфетова та В. Ягупова (у срібному полі трикутного щита чорний двоголовий орел, на грудях якого синій щиток із золотою тамгою Гіреїв, над орлом – золотий Тризуб у чорному облямуванні) і В. Трусова та А. Мальгіна (у круглому щиті грифон). Постановою Президії Верховної Ради Криму від 12 березня 1992 року за № 38-1 рекомендовано саме цим двом групам продовжи-

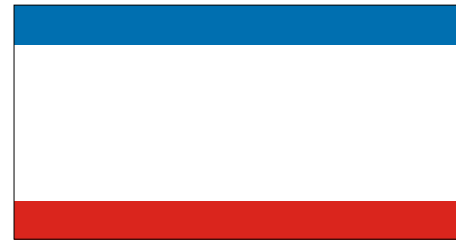
ти роботу над проектами. У прийнятій 6 травня на VII сесії Верховної Ради Криму Конституції в статті 15 зазначалося, що «Республіка Крим має свій Державний Герб, Прапор і Гімн. Їхні описи, а також порядок використання встановлюються Конституційним Законом Республіки». Під час цієї ж сесії в червні розглядали допрацьовані двома авторськими групами проекти символів, але прийняті вони не були. Тому запропоновано об'єднати авторів в єдиний колектив і підготувати по одному проекту герба та прапора. Символи прийнято 24 вересня 1992 року окремими законами на IX сесії Верховної Ради Республіки Крим. Автори проекту герба – Г. Єфетов і В. Ягупов, прапора – А. Мальгін і В. Трусов.

Герб: у червоному полі срібний грифон, який тримає у правій лапі розкрити срібну мушлю з блакитною перлиною. Щит увінчує сонце, що сходить, обабіч щита – дві білі колони, з'єднані синьо-біло-червоною стрічкою з гаслом: «Процвітання в єдності» (російською мовою – «Процветание в единстве»).

Прапор: прямокутне полотнище зі співвідношенням сторін 1:2, яке складається з трьох горизонтальних смуг –

МУЗЕЙ

синьої, білої і червоної, співвідношення ширини яких дорівнює 1:4:1.

Грифона взято з різних символів Північного Причорномор'я, перлина символізувала унікальні природні особливості півострова. На прапорі червона смуга означала минуле, біла – сучасне, а синя – майбутнє Криму. Хоча забарвлення прапора передусім асоціювалося з російським триколом.

Після приведення нормативних актів Автономної Республіки Крим у відповідність із законодавством України у змінений на початку 1999 року Конституції АРК стаття 8 проголошувала: «Автономна Республіка Крим має свої символи: Герб, Прапор і Гімн. Музика і текст Гімну, описи Герба і Прапора АРК, а також порядок їх використання встановлюються нормативно-правовими актами Верховної Ради АРК». Відповідно до цього постановами Верховної Ради АРК від 21 квітня 1999 р. за №№ 456-2/99 та 457-2/99 скасовано закони Республіки Крим від 24 вересня 1992 р. та затверджено Положення про використання герба і прапора АРК.

У Положенні про прапор зазначалося, що при одночасному піднятті з символом іншої держави, якщо прапор іноземної держави має іншу форму, ніж прапор АРК, однаковою повинен бути розмір по вертикалі. Це суперечило нормам міжнародного прапорного етикету (наприклад, прапор Росії з пропорціями 2:3 був би меншим від прапора АРК). На цю недоречність і було вказано у нашому листі від 16 листопада 2005 року, адресованому голові Верховної Ради АРК Б. Дейчу, з рекомендаціями змінити співвідношення ширини до довжини прапора на 2:3. На що отримали відповідь від 13 грудня за № 01-17/356 від голови Постійної комісії Верховної Ради АРК мандатної, з депутатської етики, організації роботи ВР та засобів масової інформації Н. Плужникової з поясненнями, що одночасне вивішування прапорів «при дотриманні однакового розміру по вертикалі, насправді не дозволяє визначити їхню справжню довжину, оскільки прапори під впливом вітру постійно змінюють свою конфігурацію». Тож, через такі дилетантські «розумування» депутатів прапор АРК залишився і досі без змін.

Андрій ГРЕЧИЛО,

голова Українського геральдичного товариства, член редколегії журналу «Пам'ятки України», (спеціально для «Кримської світлиці») м. Львів

ПО-РУССКИ

С развала СССР и становления независимой Украины начался процесс формирования современных символов административных территорий. Что касается Крыма, то его символы были приняты в 1992 году, когда он получил статус Автономной Республики.

4 ноября 1991 г. постановлением Президиума Верховной Рады Крымской АССР был объявлен конкурс на лучшие проекты герба, флага и гимна автономии.

Среди более 200 работ выделялись проекты Г. Ефетова и В. Ягупова (на серебряном поле треугольного щита черный двуглавый орел, на груди которого синий щиток с золотой тамгой Гиреев, над орлом – золотой Тризуб, окаймленный черным), В. Трусова и А. Мальгина (в круглом щите грифон).

В итоге символы были приняты 24 сентября 1992 года отдельными законами. Авторы проекта герба – Г. Ефетов и В. Ягупов, флага – В. Трусов и А. Мальгин.

КЪРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

СССР дагылыгъан ве мустакъиль Украина мейдангъа кельген сонъ мемурий территорияларнынъ земаевий темсиллери шекилленип башландылар. Къырымнынъ темсиллери 1992 сенеси, яни онгъа Мухтар Джумхуриет статусы берильген сонъ пейда олдылар.

1991 сенеси ноябрь 4 куню Къырым АССР Юкъары Шурасы Президиумынынъ къарарына мувафыкъ, Джумхуриетнинъ энъ яхшы герби, байрагъы ве гимнининъ лейхасы боюнджа конкурс илин этильген эди. Конкурскъа 200-ден зияде иш кельди.

Шу ишлер арасында Г. Ефетов ве В. Ягуповнынъ (эки башлы къара къарталнынъ кокюсинде Герайларнынъ алтын тамгасы) эм де В. Трусов ве А. Мальгининъ лейхалары (тёгерек къалкъан ичинде грифон) къабул олунды.

Нетиджеде, 1992 сенеси сентябрь 24-те темсиллер айры къанунларнен къабул олундылар. Герб лейхасынынъ муэллифи – Г. Ефетов ве В. Ягупов, байракъ лейхасынынъ муэллифи – В. Трусов ве А. Мальгин.

Тарак-тамга Родовий знак кримських ханів

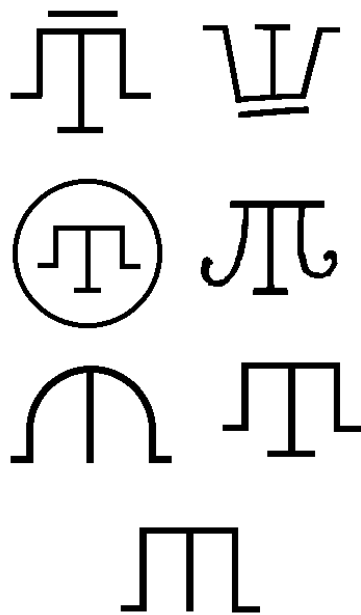
Історія походження тамги в тюркських народів має давні корені. Ще 1073 року у відомій праці Махмуда Кашгарі «Диван лугат ат-тюрк» (Збірка словника тюркських говорів) подана цінна інформація про роди і тамги. Наприклад, тільки плем'я огуз налічувало 22 роди, кожен з яких мав свою тамгу

За легендами, що побутували в тюркських племен, початково тамгами мітили худобу, щоб її розрізнити. Пізніше, після утворення державності в тюркських народів, тамги стали атрибутом монет, печаток і знамен правителів. Відоме також їхнє застосування в північному Криму на надмогильних плитах. Під час проходження товарів через кордон його мітили тамгами, а людину, яка брала збір за клеймо, у тюркських народів називали тамгаджи (звідси й походить російське слово «тамжня». – С. Е.).

Дещо про етимологію слова «тамга». Відомий орієнталіст професор Вамбері виводить це слово від давньоуйгурського кореня «там», від якого утворюється багато похідних слів: тамлак – капати, накапати; тамір – залізо; тамур – корінь; дамар – кровоносна судина. Інший дослідник родових тюркських знаків О. Акчокракли пов'язує значення цього слова з поняттям «слід», а у вужчому значенні – слід, що залишається від якого-небудь інструмента. Безперечно, інтерпретація етимології цього слова ширша, ніж поняття «тавро», «клеймо» в українській мові.

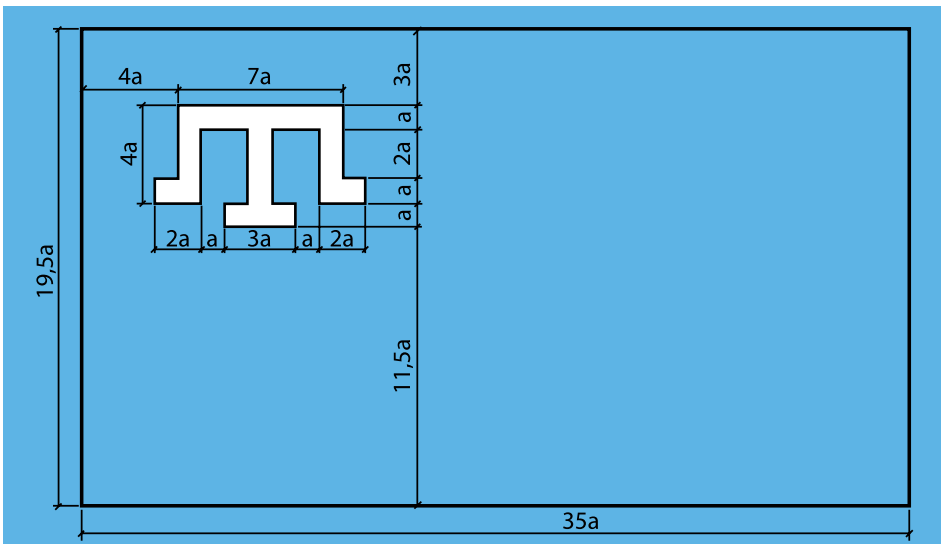
Унаслідок розпаду могутньої колись Золотої Орди у першій половині XV століття на Кримському півострові постає незалежне державне утворення – Крим-

ське ханство. Історики досі не встановили точної дати виникнення Кримського ханства – називаються 1420, 1428, 1433 і 1446 роки. Першим кримським ханом був Хаджі Гірей – син Гіясседін-хана. Гіреї пов'язували свій рід із Чингізидами, вважаючи себе нащадками його старшого сина Джучі. З 1475 року Кримське хан-

Приклади тамг кримських ханів: Хаджі-Гірея (?–1468); мал.1 (дві тамги), Менгі-Гірея (1468–1515; мал.2), Джанібек-Гірея (1610–1635; мал.3), Девлет-Гірея (?; мал.4), Крим-Гірея (1758–1769; мал.5), Шагін-Гірея (1777–1783; мал.6)

Подано за виданням: Знак (вісник Українського геральдичного товариства). – 2000. – Ч. 22.

Подано за виданням: Знак (вісник Українського геральдичного товариства). – 2000. – Ч. 22.

Сервер ЕБУБЕКІРОВ,
Бахчисарай

МУЗЕЙ

ство потрапляє в залежність від Османської імперії, зберігаючи, проте, багато атрибутів державності. Одним з них є карбування власних монет.

Родовим знаком кримських ханів Гіреїв була тарак-тамга або тризуб. Цей знак у різних модифікаціях трапляється на монетах, карбованих кримськими ханами з середини XV століття до 1783 року. Тарак-тамгу можна побачити на стінах архітектурної пам'ятки – ансамблю Ханського палацу в Бахчисараї. Тепер тут розташований музей історії та культури кримських татар. Знак фігурує на багатьох експонатах музею – документах, книгах, посуді. Очевидно, що ці предмети були особистими речами ханів.

Існує кілька версій тлумачення семантики цього знака. Турецький історик, професор Анкарського університету Х. Кирилми припускає, що тризуб – тарак-тамга символізує ваги – знак справедливості. Інший дослідник із Туреччини д-р Ш. Бектуре вбачає у ньому єдність трьох племен, які брали участь в етногенезі кримських татар. Остання версія малопереконлива, оскільки тризуб досить часто трапляється у родових знаках багатьох тюркських родів і племен. Кримський краєзнавець Р. Куртєв вважає, що тарак-тамга – не що інше, як стилізоване зображення орла.

У грудні 1917 року в Криму скликано з'їзд кримськотатарського народу. Було проголошено незалежність Криму й обрано уряд-директорію. Новому державному утворенню вдалося проіснувати до лютого 1918 року. Національним символом затверджено прапор небесно-блакитного кольору із тризубом золотого кольору в лівому верхньому куті.

Як відомо, у травні 1944 року кримські татари були повністю депортовані з півострова. З другої половини 80-х років почався масовий процес повернення, який проходив дуже болісно. На багатьох мітингах, демонстраціях і пікетажах, що їх влаштовували кримські татари, часто застосовувалися блакитні полотнища з золотим тризубом, усупереч твердженню деяких російських засобів масової інформації про зелені прапори кримських татар. Мабуть, самі автори кореспонденцій, що висвітлювали мітинги та демонстрації, не були присутні на місцях подій.

Тут важливо відзначити таку деталь – на деяких прапорах тризуб розташовувався посередині. Не було також постійного пропорційного співвідношення розмірів тризуба і полотнища. Протягом останнього часу спостерігається деяка уніфікація. Усім меджлисам (органам самоврядування на місцях проживання кримських татар) розіслано єдиний зразок. Його автором є громадянин США кримськотатарського походження Фікрет Юртер. На підставі яких даних він опрацював пропорції прапора, автору цих рядків невідомо.

ПО-РУССКИ

История происхождения тамги у тюркских народов имеет глубокие корни. Согласно легендам, изначально для отличия тамгами метили животных, позже тамги стали атрибутом монет, печатей и знамен правителей, известно также, что в Северном Крыму их использовали на надмогильных плитах.

В XV веке на полуострове возникает Крымское ханство и, несмотря на то, что оно было зависимо от Османской империи, у него сохраняются определенные атрибуты государственности.

Родовым знаком крымских ханов Гиреев был тарак-тамга или трезубец. В разных модификациях он встречается на монетах, которые чеканились крымскими ханами с XV века до 1783 года. Существует несколько версий объяснения семантики этого знака: по одной, что трезубец-тарак-тамга – это весы – знак справедливости; по другой – единство трех племен, которые принимали участие в этногенезе крымских татар.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Тюркий халкъларда тамгаларнынъ пейда олув тарихыннынъ тамырлары терендир. Меселя, огузларнынъ 22 къабилеси бар эди. Оларнынъ эр бирисининъ озь тамгасы олгъан эди. Бу - 1073 сенесине аит маломатгъар. Эфсанелерге коре, эвельде тамгаларнен айванларны айырмакъ ичюн, бельгилегенлер, сонъундан исе пулларгъа, акимдарларнынъ мууръ ве юзюклерине, ве байракларгъа къойып башлагъанлар. Беллики, Шималий Къырымда тамгаларны башташларгъа да къойгъанлар.

Къырым ханлары Герайларгъа тарак тамгъа аит эди. XV асырдан башлап 1783 сенесине къадар пулларда бу нишаннынъ чешитлери къоюла эди. Бу тамганынъ манасыны базы терезеге бенъзетип – адалет темсили дейлер, базы – къырымтатар миллетининъ шекилленювинде иштирак эткен учь къабилени бильдиргенини анылаталар.

Українець-мусульманин Алі Мухаммед

Фото
Анатолія БЕРЕЖИНИ
У цьому номері
використано
акварелі з приватної
збірки Андрія
МОКРИЦЬКОГО (Київ)
Репродукції
Сергія МАРЧЕНКА

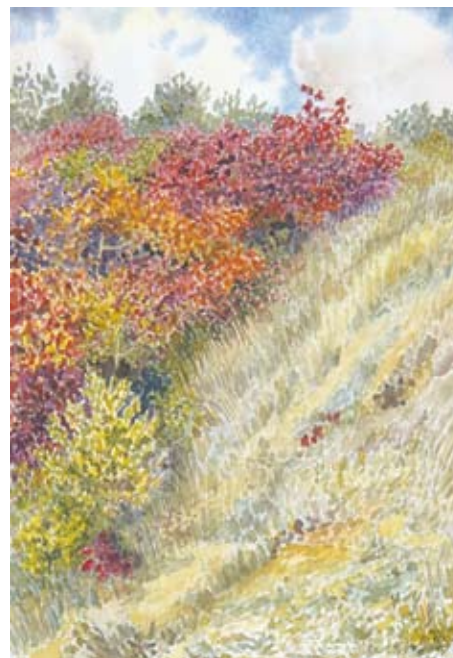
Каленчук Олег Петрович народився 1954 року в Сімферополі. Малювати почав з дитинства. Навчався в дитячій художній школі, потім – у різних учителів. Самостійна професійна діяльність збіглася з початком перебудови (1987), і перші роботи художник продав на набережній Ялти. Кілька років виставлявся в Москві на Арбаті, де його помітив один із російських меценатів, який виступив організатором виставки акварелей Олега в центральному Будинку художника (1994). На той час припав справжній розквіт творчості; тоді ж митець прийняв іслам

і став підписувати роботи «Алі Мухаммед».

Шестиразова участь у конкурсі акварелей Сімферопольського художнього музею («Біенале камерної акварелі Криму») принесла художникові два призи глядацьких симпатій і два дипломи першого ступеня.

Роботи митця виставлялися в Кримсько-котатарському музеї, 2006-го відбулася його персональна виставка у відділенні Спільки художників України в Сімферополі.

Роботи Алі Мухаммеда прості своєю складністю, складні своєю простотою. Художник використовує найдорожчі сорти паперу, виготовленого з бавов-

ни (Франція, Англія, Індія). Чому? Акварель не вицвітає, полотно зберігається краще, ніж у сучасному живописі олійною фарбою. Виконання ретельне, тонке, вишукане, нагадує водночас класиків, імпресіоністів, японських або китайських майстрів із привнесенням чогось зворушливо-дитячого, безпосереднього й чистого.

Алі Мухаммед – пейзажист за покликом серця й складом душі. Для вираження того, що йому довіряє природа, він виробив свою особливу мову багатопланового акварельного живопису.

Але сказати, що він самотній майстер кримського гірського пейзажу, що його образам властива поетичність, означає не торкнутися чогось головного, істотного, що визначає його особливе місце в мистецтві Криму.

Не вбачаючи, на перший погляд, у пейзажах Алі «нічого особливого», ми розуміємо, що перед нами рідкісний, унікальний дарунок якогось вродженого бачення, особливого почуття, що охоплює гармонію цілого в природі, «єднання Божого задуму», із яким поєднано й грандіозне, велике й крихітне...

Алі Мухаммед оспівує велич Творця через Його творіння. І саму творчість розглядає як поклоніння Творцеві.

ПО-РУССКИ

Каленчук Олег Петрович родился в 1954 году в Симферополе. Рисовать начал с малых лет. Учился в детской художественной школе, а после – у разных учителей. Самостоятельная профессиональная деятельность совпала с началом перестройки (1987 г.). Первые работы художника были проданы на набережной Ялты.

Несколько лет выставлял свои картины в Москве на Арбате, где был замечен одним из меценатов, ставшего организатором выставки акварелей художника в центральном Доме художника (1994 г.). К этому времени относится и настоящий расцвет творчества, когда художник принял ислам и стал подписывать работы Али Мухаммед.

Шестикратное участие в «Биенале камерной акварели Крыма», проводимом Симферопольским художественным музеем, принесло художнику два приза зрительских симпатий и два диплома первой степени. Его работы выставлялись в Крымскотатарском музее, в 2006-м состоялась его персональная выставка в отделении Союза художников Украины в Симферополе.

Работы Али Мухаммеда просты в своей сложности и сложны в своей простоте. Художник использует самые дорогие сорта бумаги, изготовленной из хлопка (Франция, Англия, Индия) – именно на хлопке акварель не выцветает, а сохранность полотна лучше, чем у современной живописи маслом. Исполнение – тщательное, тонкое, изысканное, напоминает одновременно классиков, импрессионистов, японских или китайских мастеров с привнесением чего-то трогательно-детского, непосредственного и чистого.

Али Мухаммед – пейзажист по призванию, по зову сердца и складу души. Для выражения того, что ему поверяет природа, он выработал свой особый язык многослойной акварельной живописи.

Но сказать, что он – самотный мастер крымского горного пейзажа, что его образам присуща поэтичность, значит, не коснуться чего-то главного, существенного, что определяет его особое место в искусстве Крыма.

Не видя, на первый взгляд, в пейзажах Али «ничего особенного», мы понимаем, что перед нами редкий, уникальный дар какого-то прирожденного видения, особого чувства, схватывающего некую гармонию целого в природе, «единство Божественного замысла», в котором соединено и грандиозное великое, и крошечное малое...

Али Мухаммед воспевает величие Творца через Его творения, и само творчество рассматривает как поклонение Всевышнему.

Работы художника находятся в частных коллекциях более 40 стран мира. В настоящее время готовится статья о творчестве Али Мухаммеда в Лейпцигском энциклопедическом словаре о художниках мира.

– Коли Ви почали малювати?

– Скільки себе пам'ятаю, стільки й маю, десь років із п'яти. Малювання стало моїм постійним захопленням. Малював на всьому, що траплялося під руки. Навіть книжки розмальовував.

– Ваші батьки теж художники?

– Ні. Мама – продавець, тато – електроварильник. Але вони мене завжди підтримували. І в дитинстві, і коли вирішив вступити до Сімферопольської художньої школи, – я ходив туди довше, ніж передбачала програма. Замість чотирьох – п'ять років.

– У кого Ви вчилися?

– У нашій школі працювало одинадцять чудових викладачів.

– А школа була приватна чи державна?

– Державна. Але вона, схоже, не мала достатнього фінансування, навіть тоді, за часів Брежньєва. Дирекція брала плату за навчання, але, слід завважити, всі педагоги працювали сумлінно. Тими знаннями й навичками, якими вони мене наділили, користуюся все життя. Не вчився я потім більше ніде...

– Акварель уподобали одразу чи шукали себе в різних жанрах, техніках? Яким був Ваш шлях до цієї примхливої і складної техніки?

– Окрім акварелі, яку полюбив одразу, ще освоїв техніку гуаші, а трохи згодом живопис олією. Але мені бракувало терпіння чекати, поки вона просохне...

Із аквареллю все значно швидше й легше, тим паче, що у квартирі чисто. У художній школі також наголос робили на акварелі. Людина, коли в неї щось виходить, цим і продовжує займатися.

Склялося так, що акварель для мене – основна техніка. Один час я працював у темпері-гуаші, що чимось схожа на олію – так само багато білил, можна перекрити, виправити, потім на цьому місці намалювати щось інше. В акварелі такого немає. Тут одразу треба намалювати точно, чітко, без помилок, на одному подиху. Багато художників не люблять через це акварель, вважають її трудомісткою. Мені ж, навпаки, малювати олією здається довго і незручно. Хто до чого звик...

– Якщо полічити, скільки акварелей Ви створили?

– Лік може йти на тисячі. Але скільки точно, – не знаю.

– У Вас були персональні виставки?

– Так. Про дві нагадують буклети-каталоги, до інших їх випустити не вдалося.

– У яких галереях виставлялися?

– Двічі у київському музеї-майстерні Івана Кавалерідзе (2008 і 2009 роки). У сімферопольських кримськотатарському та художньому музеях.

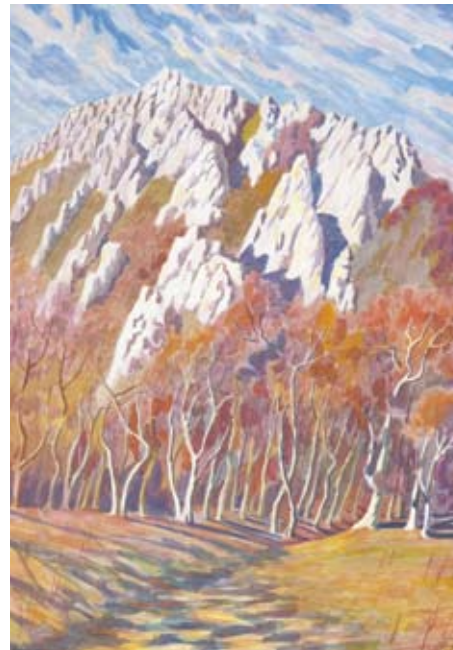
– А перша виставка?

– Вона була в Москві, у центральному Будинку художника. Чоловік, який її влаштував, схоже, мав чималі кошти. Спочатку він у мене придбав кілька робіт на Арбаті. Їх побачила його теща-мистецтвознавець і сказала: «Це гарний художник. У нього можна купувати практично все». І він запропонував мені: «Давайте я купуватиму всі Ваші роботи, а потім зроблю виставку». Я погодився. Все так і вийшло, згодом виставка відбулася.

Фото Андрія
МОКРИЦЬКОГО

МИСТЕЦТВО

– Виставка афішувалась і під його ім'ям?

– Він не зазначав ні себе, ні свого підприємства. Казав: «Я не хочу себе рекламувати». Але попередньо показав роботи експертам, поцікавився їхньою думкою: «Можна?» Вони відповіли: «Цілком».

– А скільки було картин на цій виставці?

– Близько п'яти десятків.

– І які відгуки критиків дістали?

– Дуже гарні відгуки. Це був 1994 рік. Тоді роботи нових художників не надто рекламували. А ось знаний московський мистецтвознавець Пацюков перший оцінив мої твори, навіть назвав їхню реальну вартість. Я її побачив на одному комерційному сайті, саме на неї і орієнтувався мій меценат.

– Загалом скільки Ваших робіт він купив? Не лише 50, мабуть, більше?

– Десь близько сотні.

– Упродовж якого періоду?

– Майже три роки купував.

– Відбирав?

– Ні, він брав усе. Коли я привозив чергову порцію акварелей, він лише запитував: «Скільки?» Я називав суму, і він платив.

– Але Ви великого бізнесу на цьому не зробили?

– Ні, не зробив. Зате не треба було додвигувати стовбичити на Арбаті, чекати на покупців... Двічі на рік приїздив до Москви. І мені цього вистачало, аби спокійно жити й працювати.

– Що відчуваєте, коли малюєте свої акварелі?

– Важко сказати. Радість, мабуть. Духовне піднесення, творче поривання.

– Вам уже казали, що бачите навколишній світ якимось особливим?

– Усі художники бачать світ по-своєму.

– Ви порівнювали свої роботи з творами інших художників? Які думки при цьому виникали? Чи

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Каленчук Олег Петрович 1954 сенеси Акъмесджитте доньягъа кельди. Балалыкътан ресимлер япа. Башта бала рессамлык мектебинде окуды, сонъундан – чешит оджалардан огренди. 1987 сенеси – гъайрыдан къзурулув башлангъанда – мустакъиль профессиональ фаалиети башланды.

Рессам Москвада, Арбатта озь ресимлерини дефаларджа нумайыш этти ве рус меценатларындан бирисининг диккъатыны джелъп этти. Шу хайырсевер адам рессамнынг ЦДХдаки сергисини тешкиль этти. Рессам ислям динини къбул этти, озь эсерлерини Али Мухаммед, дие имзалап башлагъанда озь иджадыннынг янгы басмакъларына котериле.

О, Акъмесджитнинг бедий музейинде ресимлер конкурсунда беш кере иштирак этти, сейирджиленнинг алгышыны къзаанды ве биринджи дереджели дипломнен такъдирленди. 2005 сенеси рессамнынг ишлери къырымтатар музейинде нумайыш этильди. 2006 сенеси исе Акъмесджитте Рессамлар бирлигинде онынг шахсий сергиси олып кечти.

Али Мухаммеднинг ишлери озь адийлигинен муреккеп, озь муреккеплигинен адий сайылалар. Рессам памукътан япылгъан (Франция, Ингильтере, Индистан) энг палы кыгъыттан файдалана. Чюнки айны памукътан япылгъан кыгъыт устюнде боялар озь туюсони джоймайлар ве багъты вакъыт сакъланалар. Рессам озь ишининг акыкъый устасы олып, индже санатнынг гузель нумонелерини ярата. Базы ишлери классиклер, импрессионистлер, япон я да къытай усталарнынг эсерлерине беньзейлер. Эсерлеринде самимийлик муим ер тутта.

Али Мухаммеднинг пейзажлары чын юректен, темиз ис-дуйгулар иле япыла. Рессам табиятны ифаделемек ичюн озьне хас чокъ къатламлы озьюн услопни ишлеп чыкъкъан. Амма рессам Къырым дагъларыннынг манзараларын усталыкънен чызгъан озьюн уста олып, эсерлеринде шаирлик дуола, десек етерли олмаз. Алиннинг бир бакъыштан адий корюнген эсерлери асылында уникаль къабилиетнинг семересидир. Айны вакъытта, онынг ресимлеринде джанлы табиятнен узвий уйгунлыкъ, къоджаман ве уфакъ шейлерни битиштирген иляхий мевзу ифаделенгенини де англаймыз.

Али Мухаммед Тангърыннынг буюклигини Онынг эсерлери вастасынен медх эте. Рессам ичюн иджат этмек – Тангърыга ибадет этмекнинг озюдир.

Рессамнынг бир чокъ ишлери доньянынг 40 улькесинден зиядесинде, хусусий коллекцияларда, булуналар. Ал-азырта Али Мухаммеднинг иджады акыкъында макъале Дюнья Рессамларынынг Лейшициг энциклопедик лугъатына кирсетильмек ичюн азырланъла.

МИСТЕЦТВО

хотілося щось удосконалити у своїй творчості?

– Звичайно ж. Коли бачу гарні роботи, намагаюся щось покращити у своїх, досягти їхнього рівня.

– З-поміж сучасників кого вважаєте майстрами акварелі, на яких варто б рівнятися?

– Акварелістів нині дуже мало...

– Тому й запитую. Проте, з іншого боку, Ви знаєте про таку особливість акварелі, як недовговічність.

– Тому й відмовився од звичайних аquarel і фарб. Я став купувати найдорожчий папір, який виготовляють із бавовни. Відомий аквареліст Сергій Андрияка, котрий має свою школу в Москві, каже: «Роботи на папері з бавовни зберігаються довше, ніж сучасний олійний живопис». Є книги, надруковані на цьому папері. Їм уже по триста-чотириста років. Такий папір випускає фірма «Айшес-Франс».

– І який формат зазвичай замовляєте? 56 на 76?

– Можна варіювати, можна працювати у більших розмірах.

– Яким був найбільший формат акварелі, котру Ви робили?

– 114 на 700 міліметрів.

– А що це за робота?

– Натюрморт із арабськими парфумами.

– Ви маєте на увазі флакони?

– Флакони, коробочки.

– Це якесь замовлення було?

– Ні. На замовлення я майже не працюю. Замовляють одне, а я маю щось інше – не збігається. Замовлення – це річ така делікатна.

– Які з власних робіт Вам найдорощчі?

– Ті, котрі гарно виходять, з якими пов'язані певні переживання.

– Для прикладу щось можете показати?

– У домашній колекції є одна картина. Якось мимоволі виник профіль людини з волоссям назад, хоча це прорис дерева. Форма розташування гілок усередині нагадує класичне арабське зображення слова «Аллах».

– Ця робота була на виставці, – додає дружина Алі. – Мистецтвознавець Рудольф Подосталий звернув на неї увагу і запросив чоловіка взяти участь у бієнале. Він, на жаль, уже пішов із життя. Нині, до речі, відбувається виставка кримських художників, присвячена пам'яті Подосталого. Останнє бієнале влаштували на його честь.

– Рудольф Трохимович уперше побачив мої роботи, коли я приніс їх до художнього музею, аби продати, – веде далі Алі. – Я в нього запитав: «Чи купите?» «Ми не купимо, – відповів, – але роботи мені подобаються».

– Коли це було?

– Років 15 тому.

– І яку він обіймав тоді посаду?

– Заступника директора Сімферопольського художнього музею. Пан Подосталий і започаткував «Бієнале камерної акварелі Криму».

– Скільки разів брали участь?

– Шість. Востаннє – 2007 року. Цього року теж сподіваюся бути серед учасників. Рудольф Трохимович запрошував мене на всі ці бієнале. Глядачі таємно голосували за те, що їм подобалося.

– Які ж нагороди отримували Ви?

– Двічі диплом першого ступеня та двічі приз глядацьких симпатій.

– Щодо Ваших духовних пошуків. Ви були єдиною дитиною у родині. Чи батьки належали до войовничих атеїстів?..

– Ні. Моя бабуся ходила до церкви і ніхто їй не забороняв брати мене з собою, і мені це подобалося.

– Це було у Сімферополі?

– Так, адже я тут народився і виріс.

– А до якої церкви вона Вас водила?

– До тієї, що поблизу центрального ринку. Там є кладовище і біля нього церквиця.

– Запам'яталося щось із тих відвідин?

– Мене вразило, як люди били поклони, нікого перед ними немає, а вони вклоняються до землі. Тепер уже рідко таке побачиш, хоча у православ'ї, як і в ісламі, поклони є. Запам'ятався ще запах ладану.

– Бабуся навчила Вас «Отче наш...» чи якихось інших молитов?

– Ні. Вона розуміла, що ми живемо у такій державі, де це не схвалюється, і в мене можуть виникнути проблеми.

– А як Ви сприймали тодішнє ставлення до віри? Учителі спростовували існування Бога?

– Учителі у нас не були войовничими атеїстами. І коли я щось таке читав у підручниках, то не сприймав серйозно.

– Треба було духовно зрости чи духовно піднятися, аби над цим за-

ПО-РУССКИ

Он начал рисовать еще в раннем детстве. Родители, обычные труженики, не сразу обратили внимание на способности мальчика. Но вот кто-то посоветовал дать ему бумагу и краски. Так тайное стало явным.

Дальше – учеба в Симферопольской художественной школе, которая и сформировала юношу как художника. Предпочтение он отдавал акварели, хотя испробовал и гуаш, писал маслом. Создал своих акварелей тысячи.

Позже были и выставки. Первая – в Москве, в центральном Доме художника. «Открыли» Олега на Арбате, где его работы выделялись среди творений других художников. Выставка прошла успешно. Около сотни картин было реализовано.

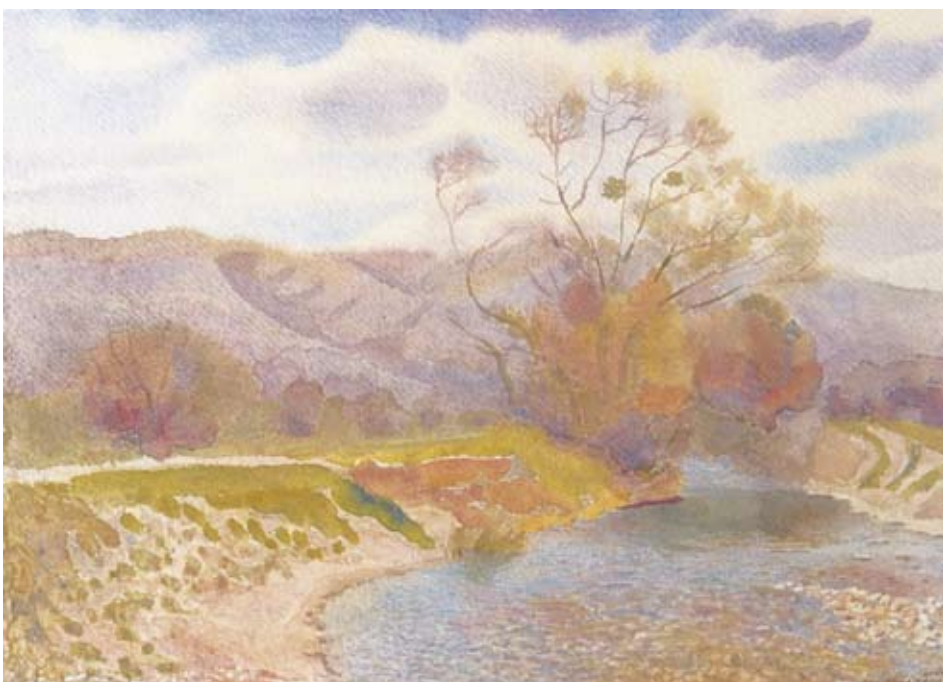
Дважды выставлялся в Киеве, в музее-мастерской Ивана Кавалеридзе и неоднократно в симферопольских крымскотатарском и художественном музеях.

В своем творчестве художник всегда стремился к совершенству, хотя, надо отметить, акварель – сложная техника. Поэтому акварелистов не так уж много.

Беседуя с корреспондентом, Олег (а ныне Али Мухаммед) отметил, что особенно дороги ему картины, связанные с определенными переживаниями. После того, как принял мусульманство, его палитра значительно изменилась – из нее ушли мрак, нечеткость, туман, уступив место сочным ярким краскам. Темные улицы сменились морем и цветами.

Корреспонденту удалось увидеть несколько работ собеседника. Одна картина пробудила воспоминания об искусствовед Рудольфе Подосталом, который высоко ценил и поддерживал Али. Выставка крымских художников, посвященная его памяти, сейчас проходит в Крыму. А знакомство с ним состоялось лет 15 назад, когда он был заместителем директора Симферопольского художественного музея. Участвовал Али в «Биенале камерной акварели Крыма», инициатором которых искусствоведом, шесть раз. Последний – в 2007 году. В активе художника – два диплома первой степени и два приза зрительских симпатий биенале.

Фото
Валерія ГРИЦЕНКА

Акварелі
з приватної збірки
Андрія МОКРИЦЬКОГО
(Київ)

Репродукції
Сергія МАРЧЕНКА

МИСТЕЦТВО

мислитися. На щастя, чимало людей стають на цей шлях. А що Вас підштовхнуло до пізнання духовного начала, до віри?

– Пошуки сенсу життя... Все, чим я раніше захоплювався, виявилось безглуздим. А захоплень, повірте, у мене було багато.

– У рухові хіпі також брали участь?

– Брав.

– І як саме?

– Мандрував країною.

– У монастирі православному доводилося жити?

– Ні, але якось у Латвії зайшли до однієї церкви. Коли священник дізнався, що я художник, він сказав: «Подивіться, яке у нас гарне мальовання на бані». А нам саме треба було десь переночувати, тож і запитали: «Чи можна у вас тут спинитися на ночівлю?» А він на це: «Ні, тут спати не можна». То для кого ж тоді вся ця краса, який сенс створювати храми, якщо там не може знайти прихистку подорожній? – так тоді подумалося.

– У Вас, можливо, виникла якась серйозна психологічна проблема, життєва чи сімейна, після якої вирішили, що православна церква – не для Вас?

– Ні. Я ходив до церкви на Великодні нічні відправи, але у мене залишалося якесь невдоволення після цих відвідин. Я розумів, як художник, ці образи для поклоніння створили люди. А як же тоді біблійна заповідь: не сотвори собі кумира? Відчував якусь суперечність. А ще, прийшовши до церкви, не знав де і як стати, що робити, засвічувати свічку чи не засвічувати, коли хреститися, куди підходити і до яких образів спершу... Та і з духовенством не поговорив, священники десь у хмарах, неприступні.

– Це можна назвати шляхом до Аллаха чи як?

– Я прочитав багато книг з історії релігій. Той мій московський меценат також перебував у духовному пошуку. Ми всі – з країни атеїзму, і навряд чи хтось із нас був справжнім віруючим.

– Але були мислячі.

– Мислячі, так. І от увесь цей пошук переконував, що не обов'язково бути саме православним. Можна було робити вибір. Люди й обирали – хто буддизм, хто іслам, бо свого часу православна традиція перервалася. Ми переважно сприймали церкву як якийсь музей, а не дім, де треба молитися. Мій московський знайомий тоді сказав: «Перш, ніж значитися остаточно, треба ознайомитися зі священними книгами – Біблією, Кораном, Бхагавадгітою».

Мені ця ідея сподобалася і я придбав Біблію, Коран, Бхагавадгіту, все це прочитав, відтак довго розмірковував, зважував. Біблію вивчив майже напам'ять. А коли читав Коран, то дивувався, що там присутні й Ісус, і Діва Марія, і всі пророки. Тільки наголошується, що це пророк, а не Бог, що це не син Бога, що

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

О даа балалыкъ чагъында ресим япмагъа башлады. Ана-бабасы, адий ишчилер, огъланнынг истидатына биринджи вакъыт эмнет бермегенлер. Кимдир балагъа къыгът ве бояларны элине тутурмакъны тевсие эткен. Бойлекликнен сыр ашкяр олды.

Сонъундан – Акъмесджит рессамлык мектебинде окъув. Буннынъ саесинде генч истидат рессам оларакъ шекиллениди. О акварельни зияде къулланды. Амма гуаштан да файдаланды. Шимди исе онынъ бингълердже аквареллери бар.

Даа сонъра рессамнынъ сергилери де тешкилятландырылды. Биринджиси – Москвада, Рессамларнынъ меркезий эвинде. Ресимлери Арбатта да нумайыш этилды ве бир чокъ адамларнынъ дикъкъатыны джелъп этти. Сергилери мувафакъиетнен олып кечтилер. Юзге якъын ресим сатылды.

Олегнинъ ишлери Киевде де – Иван Кавалеридзе адына музей-устаханесинде, Къырымда – къырымтатар санат музейинде ве бедий музейде нумайыш этилдылер.

Олег идржадиятта даима мукеммеликке ынтылды. Амма, къайд этмели ки, акварельни тюзетмек мумкюн дегиль. Акварельджилер айны шу себептен чокъ дегиллер.

Олег (шимди Али Мухаммед) мухбирнен субетлешкенде, эджанланып яраткъан эсерлери онынъ ичюн айрыджа къыйметли олгъанларыны айтты. Олег ислямны къабел эткен сонъ, онынъ палитрасы эпшейи денъишти – ичинден зульмет, аныкъсызлыкъ, туман ёкъ олды, оларнынъ ерине парлакъ боялар кельди. Къараныкъ ёллар Ерине денъиз ве чечеклер пейда олды.

Мухбир субетдешининъ базы ишлерини козьден кечиргенде, оларнынъ бирисинде Алининъ рефикъасыны корьди. Бу ресим насылдыр сергиде алгъышлар къазангъан экен. Али ишбу ресимни тильге аларакъ, санатшынас Рудольф Подуфалны да хатърады. О рессамнынъ ишлерине юксек къыймет кесип, Алиге къолтуткъан эди. Али онынънен бундан 15 йыл эвельси, Акъмесджит бедий музейи директорнынъ муавини оларакъ чалышкъанда таныш олгъан эди.

Али Къырым акварель Биеналесинде алты кере иштирак этти. Сонъки сефер – 2007 сенеси. Рессам эки кере биринджи дереджели дипломнен такъдирленген эди. О, айны вакъытта, сейирджилернинъ алгъышына лайыкъ олгъаныдан делялет берген мукъафатнынъ саиби ола.

Всевишньому не годиться мати дітей, це тільки тварини плодяться задля продовження життя, а Бог є завжди.

Він не потребує ні дітей, ні нащадків, ні продовження роду, ні того, аби хтось виконував якусь роботу за нього, тобто в Корані опис Всевишнього поданий

розлого й приступно, він зрозумілий і до душі. Коли читаєш Коран, з ним погоджуєшся, жодних заперечень не виникає, усе звернуто до людей – язичників у душі. Так ось, коли це язичництво прибрати, залишиться тільки Бог. У цьому й полягала місія Мухаммеда,

МИСТЕЦТВО

щоб люди зверталися лише до Всевишнього і у своєму серці місця не залишали ні для кого більше. Коран наділяє людину розумом, очищає її, робить розсудливою. «О, володарю розуму», – так Коран звертається до людей і повсякчас закликає їх до роздумів: «А задумайтесь!».

– Тобто Коран, якщо порівнювати його з Біблією, є менш догматичним. Чи Ви стверджуєте, що це взагалі догматична книга?

– Разом із християнством ширилася і його теорія. Апостол Павло проповідував теорію первородного гріха та його спокутування, саме ця теорія посідає чільне місце в усіх християнських вченнях.

А пророк Мухаммед не розвивав якихось там теорій, а перші десять років свого пророцтва присвятив розповідям про Бога. Адже тільки тоді, коли люди дізнаються, який є Бог, вони виконуватимуть його заповіді.

У юдаїзмі такого поняття, як первородний гріх, немає, тобто це вигадана теорія спасіння людства. І вона потроху заступає, з'являються нові, як комунізм, наприклад, чи ринкова теорія. Люди хапаються за них, бо їм здається, що це коротший шлях до щастя. А над питанням – для чого ти народжений – не замислюються. А це перша заповідь: «Господа Бога свого возлюби й одному йому служи». Вони ж цю заповідь забули й пішли далі.

Попервах християнство нічим не відрізнялося од ісламу, усі поклонялись од-

ПО-РУССКИ

Несмотря на то, что бабушка водила его в церковь, он выбрал другой путь к Богу: принял ислам. Когда-то Олег, сегодня Мухаммед Али, как и все молодые люди, выросшие в стране тотального атеизма, начал поиск: поиск истины, поиск ответов на вечные вопросы, поиск духовного мира и своего места в этом мире. На этом пути было много троп и поворотов, много перекрестков и конечно же выбор...

В школьные годы старался не обращать внимания на преобладающую тогда идею атеизма и на информацию подобного толка, так как был думающим юношей. Не прошел Олег, кстати, и мимо движения хиппи: много странствовал по странам СССР.

Вспоминает, что как-то раз, путешествуя по Латвии, ему и друзьям пришлось побывать в одной церкви. Местный священник, узнав, что молодые люди понимают толк в живописи, с гордостью провел экскурсию по храму и показал прекрасные росписи на куполе, но на просьбу о ночлеге ответил, к сожалению, отказом... Тогда Олег задал себе вопрос: если церковь не для людей, тогда для кого? Задумывался он и о том, что иконы, которым поклоняются, созданы людьми, а как же заповедь о не сотворении себе кумира? Чувствовал, что не всегда может понять: что, когда, где и как правильно делать в церкви, но отчетливо видел, что ответа получить не у кого – священники в храмах неприступны.

Потом был период поглощения: читалось почти все, что касалось духовного мира людей. Библию выучил чуть ли не наизусть, а потом изучил Коран...

С этим пришло и понимание того, что ислам – это вера, которая дает Олегу ответы на большинство важных жизненных вопросов. И он решает принять ислам и сменить имя: стал Мухаммедом Али.

На этом пути он, к счастью, не остался один – его выбор поняли и поддержали, тоже приняв ислам, мама и жена. Сейчас семья Мухаммеда молится пять раз на день, вместе со взрослыми это делают и две дочки – Амина (в переводе «верная», так звали дочь пророка) и Сабрина (от «сабр» – терпеливая).

Фотознімки Андрія МОКРИЦЬКОГО, Анатолія БЕРЕЖИНИ, Валерія ГРИЦЕНКА

МИСТЕЦТВО

ному Богу. Потім перший Вселенський собор, другий, з'явилися нові теорії, аби пояснити все людям. А що пояснити не змогли, казали: «Це таїна».

В ісламі все простіше. Є Всевишній і є ви, вибір за вами: ви йому поклоняєтеся чи ні. Є рай і пекло. У Всевишнього лише два народи – народ раю і народ пекла, а росіян, українців, татар у нього немає.

Це мені заімпонувало.

– Але це могло залишитися на рівні духовних, філософських, теологічних пошуків, а у Вас переросло у щось більше. Вирішили змінити своє ім'я, отже, змінити своє життя й обрати ті принципи, котрі сповідує Коран.

– Мені до душі моральні накази ісламу, за якими в державі не повинно бути таких проблем, як алкоголізм, бездомні діти.

– Коли Ви оформили нове ім'я і здійснили обряд?

– В ісламі все доволі просто. Ви проголошуєте, що немає бога, окрім єдиного Бога, і що Мухаммед його посланець, пророк. Відтак стаєте мусульманином.

– Священик чи духовний отець не потрібні?

– Ні. Треба присутність двох мусульман, аби в судний день вони засвідчили перед Аллахом, що ви це проголосили. Єдине, що промовляти слід арабською мовою.

– І хто були Ваші свідки? Хто перший мусульманин, з ким обговорювали ці питання і хотіли з ним спілкуватися?

– Сабрі-ефенді (ефенді з татарської – пан), котрий працював тоді у центральній мечеті Сімферополя. Він мене привітно зустрів, підтримав. І одразу попередив, що це важко 5 разів на день молитися. Я відповів: «Нічого, я що зможу – робитиму, а чого не зможу – того не буду». І ось уже минуло 15 років. Ми дотепер з ним товаришуємо, спілкуємося, моє життя змінилось на краще. Усе зайве, непотрібне залишилося в минулому.

Іслам – це чистота в усьому. У домі, в душі, помислах, діях. Іслам не залишає без уваги жодної сфери життя людини.

– Ви знаєте, яке ставлення до ісламу зараз і яким воно було раніше. А Ви на цей шлях ступили не потай, не по-сектантському, навіть змінили прізвище та ім'я. Це сталося тоді ж, п'ятнадцять років тому, чи пізніше?

– У перший же рік.

– Що спонукало?

– Те, що люди перебувають у великій омані, у невіданні. Усі наші біди саме через наше невігластво. І поки ми не змінимо свого ставлення до Всевишнього, нічого не зміниться ні в державі, ні у стосунках між людьми. Адже Об'єднані Арабські Емірати, Кувейт – це пустеля, але людям там Всевишній дає благословення.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Битасы оны кильсеге алып баргъанна бакъмадан, о Аллахкъа алып кеткен дигер ёлуны сайлады: исламны къабул этти. Бир вакъытлары Олег олгъан Муххамед Али тоталитар атеизм укъом сюрген мемлекетинде буюген эр бир яш киби акъыкътны, барлыкънынъ эбедий суаллерине джевапларыны, маневий доньяны ве бу фаний доньяда да озъ ерини къыдырмагъа башлады. Бу ёлда онгъа чокъ маниалар, бурульшлар, чатышмалар раст кельди ве эбетте сайламакъ керек эди...

Мектеп чагъында атеист оджаларыннынъ лафларына чокъ къулакъ асмамагъа тырыша эди. Чюнки тшошонген ве ангълагъанлардан эди. Сёз келими, Хишши аркетинден де четге къалмайып, СССР мемлекетлеринде баягъы кезди.

Куньдерден бир кунь, Латвияны зиярет эткен вакъытта о, достларыннен берабер кильсеге киргенини хатырлай. Ерли руханий, генчлер рессамджылыкътан ангълагъаныны дуйып, гьурур иле фрескаларыны косътерди. Лякин геджеге къалмакъ риджаларыны ред этти.

О вакъытты Олег, озюне суаль берди: я кильсе инсан ичюн хызмет этмесе ким ичюн этеджек? Иконаларны адамлар чыкъаргъаны, айны заманда да «озюне кумир яратма» деген Аллахнынъ эмри мевджутлыгы акъкъында да фикир юрьсетмеге башлады. Кильседе не, насыл, не вакъыт япмакыны эр вакъыт англамагъа мумкюн олмагъаныны дуя, амма джевапны да кимседен аламайджагъыны коре эди. Чюнки руханийлерден бир шей эшитмек, бильмекнинъ чареси ёкъ эди.

Сонгъра исе бильги алув девирини башланды: инсанларнынъ маневий доньясына ант эр эдебият окъула ве менимсениле эди. Генч, Библияны аман-аман эзберледи, сонгъра исе Къоранны огренмеге башлады. Буннынъ иле, Олег оны къасаветлендирген бир чокъ суаллерине айны ислам дини джевап бергенини ангълады. О, ислам динини къабул этмек ве адыны дентьшгирмек къарарына кельди. Бойле этип о, Мухаммед Али олды.

Бу ёлда, шукюр, о бир озю къалмады. Онгъа анасы ве омпораркъадашы да къолгутып, исламны къабул эттилер. Ал-азырда Мухаммеднинъ къорантасы куньде беш керне намаз къыла. Буюклернен берабер онынъ эки къызчыгы да, Амина (Мухаммед Пейгъамбер (с.а.в.) къызынынъ ады, «ишанчлы, садыкъ» демектир) ве Сабрина («сабырлы» демектир) Аллахкъа дуа этелер.

МИСТЕЦТВО

– Але я бачив і Єгипет, Сирію...

– У Єгипті відмовилися від поклоніння Всевишньому. Почали молитися шейхам, якісь могили обожнювати, й одразу життя погіршилося.

– **Із Ваших рідних хтось прийняв іслам?**

– Мої мама і дружина.

– **Це був їхній вибір? Чи Ви якось на них впливали?**

– Пояснював, довго все пояснював. Адже якщо ти хочеш блага всім людям, треба дати благо своїм ближнім.

– **За цією логікою – родині, а далі сусідам. А у Вас дійшло до сусідів?**

– Ми закликаємо їх і Коран даємо читати, та на все воля Всевишнього.

– **Арабську мову вивчили?**

– Трохи. Читаю арабською, але з перекладом складніше.

– **Ваш крок неординарний, сміливий, чесний. А що Вам принесло окрім духовного спокою, спокою у родині, нове життя? Як поставилися інші люди до того, що Ви стали мусульманином, чи не було якихось проблем?**

– Усяке було, та я на те не зважаю.

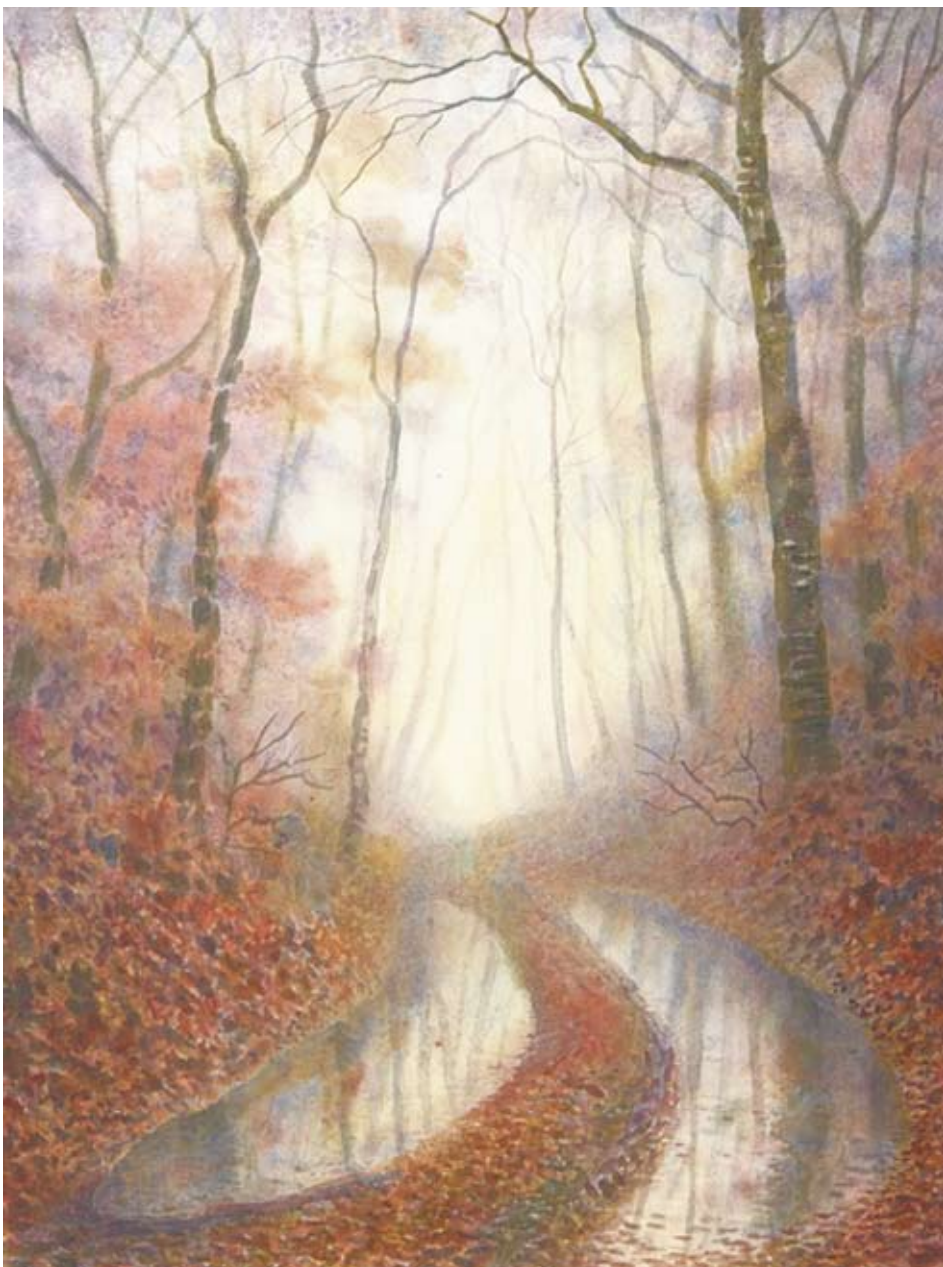
ПО-РУССКИ

Как и обещали, рассказываем вам об удивительной судьбе художника по имени Олег.

Правда, теперь он имеет другое имя – Али Мухаммед. Почему? Как случилось, что ребенок из православной семьи предпочел мусульманство? Сегодня его семья – жена и две дочки – пять раз на день молятся Аллаху. Да и в самом Али Мухаммеде невозможно отыскать ничего славянского. Как относиться к такому перевоплощению?

В студенческие годы судьба занесла Олега в один из православных храмов в Латвии, где ему отказали в ночлеге, что вызвало у него много вопросов: например, почему путешественник не может найти здесь приют? Вот и начал он искать себе иного Бога...

Фотознімки
Андрія
МОКРИЦЬКОГО
Репродукції
Сергія МАРЧЕНКА

МИСТЕЦТВО

– Але, з іншого боку, нині як мусульманин Ви, можливо, не поважаєте інші релігії, вважаєте їх другосортними?

– Ні, в ісламі віротерпимість закладено. Візьміть, наприклад, Сирію, Йорданію, Палестину – тут поряд з мечетями були церкви. І ніхто їх не ламав. Поряд з християнами жили юдеї.

– Після прийняття ісламу у Вас, певно, щось і у творчості змінилося?

– Я змінився не одразу. Спочатку було більше туману, погода була такою дощовою, похмурою, а потім почало розвиднюватися, фарби стали соковитішими. Теми, пов'язані з якимись жахами, мене перестали цікавити. Натомість вабили квіти, море, а надто гори.

– Тобто ще один міф Ви намагаетесь розвіяти: іслам несумісний з мороком, безперспективністю.

– Навпаки. Усі свої дипломи, призи я отримав коли вже став мусульманином.

– Ви і в паспорті змінили ім'я?

– Ні, це не обов'язково.

– Тобто іноді пишуть, що Алі Мухаммед – це Ваш псевдонім.

– За ісламом це вважається ім'ям.

– Що Вам це ім'я каже?

– Мухаммед – це посланець Аллаха, один з тих, хто перший прийняв іслам. В ісламі немає негарних імен. Всі імена мають бути красивими.

– Як обирали імена Ваші мама та дружина?

– Мама так і лишилася Вікторією Павлівною. Дружина була Аллою, я її називаю Алія, але потім дізнався, що в арабів теж є ім'я Алла.

– А як назвали дітей?

– Сабрина й Аміна. Аміна (означає вірна) – так звали дочку пророка, а Сабрина (від «сабр» – терпляча) – мати пророка була.

– Хто Ваші найближчі друзі?

– «Скажи, хто твій друг, і я скажу, хто ти» – це ісламська приказка. Наші друзі – це всі люди віруючі. Усі, хто молиться.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Эвель ваде бергенимиз кибисизлерге Олег адлы рессамнынъ айретте къалдыргъан такъдири акъкъында икяе этемиз. Шимди онынъ ады – Али Мухаммед. Не ичюн? Насыл олды да православ къорантада догъгъан бала сонъундан ислям динин сечти?

Бугунде онынъ къорантасы – омюрдеши ве эки къызы – кунде беш кер намаз къылалар. Алининъ озю де славянларгъа ич де бенъземеи. Боиле янгы сыфатына насыл бакъмалы, аджеба? Олегнинъ кильсе къаиделерине риает этмеген бир папазгъа джаны агъыргъан сонъ озюне башкъа бир Мевляны тапкъан.

Він народився 1954 року в Сімферополі. Ще малим бабуся брала Олега до православної церкви. Ніщо не виказувало його спротиву вірі предків. Щоправда, ніхто не очікував побачити сором'язливого юнака і серед мандруючої громади хіпі. Священик не взяв хлопців на нічліг. Кому потрібна така церква? Усі близькі й далекі у Криму й поза ним родичі, знайомі шанували його малярський талант. Після дитячої художньої школи Олегу пророкували шлях до вершин мистецької слави. Його знали на Арбаті. Минуло ще чимало часу і зовсім не випадково він обрав свій духовний шлях. Його нове ім'я – Алі Мухаммед. Чому? Його дружина й обидві донечки п'ять разів на день моляться Аллаху. Щиро чи з примусу? Коли ви захочете розпізнати в ньому бодай найменші риси українця, зусилля будуть марними. Типовішого мусульманина важко собі й уявити. Хто він? Що у нього за душею?.. Чи дістали Ви, шановний читачу, повну і вичерпну відповідь на анонсовані запитання? Які роздуми породила у Вас історія Олега-Алі? Напишіть до редакції про свої враження і від репродукованих акварелей художника, і від його розповіді. Ваші відгуки радо надрукуємо, а запитання передамо панові Алі Мухаммеду, його відповіді теж вмістимо на сторінках газети.

Розмову вів Анатолій СЕРИКОВ

Чи не забагато «КОМУНІЗМУ» для кримської землі?

І наснився лідерів сучасних малоросійських комуністів проти ночі чудернацький сон. Буцімто Ленін весь «такої молодой» вийшов із мавзолею і каже: «Верной дорогой идешь лишь ты, товариш Петя, а то раньше все больше политические проститутки меня окружали...»

Путівники останнього десятиліття існування СРСР інформували, що в Криму під державною охороною перебуває понад 2800 пам'яників «революційної, бойової та трудової слави радянського народу». Одних лише скульптурних зображень Леніна налічувалось 135, а ще й сила-силенна монументів Марксу, Енгельсу, Дзержинському, Калініну, Кірову, Крупській, Орджонікідзе, Петровському, Блюхеру, Дибенку, Войкову, Фрунзе й іншим як більшим, так і дрібнішим виразникам комуністичної ідеології

З ЧОГО УСЕ ПОЧИНАЛОСЯ?

Відомо, що рідня Володимира Ульянова (Леніна) категорично виступала проти поховання його тіла в мавзолеї на Красній площі та створення статуй. Так, Надія Крупська у січні 1924 року зверталася зі сторінок «Правды» до робітників і робітниць, селян і селянок: «Велике в мене прохання до вас: не давайте свій печаль по Іллічу переходити у зовнішнє вшанування його особи. Не влаштовуйте йому пам'яників...».

Та більшовицька влада, яка задля зміцнення своїх ще доволі хистких позицій вже заходила впроваджувати так званий план монументальної пропаганди, прагнучи повсюдно на безмежних просторах колишньої Російської імперії встановити свої символи. І слушною нагодою канонізувати образ мертвого та водночас вічно живого «вождя світового пролетаріату» скористалася сповна.

Спочатку, щоправда, П'єз'їзд рад вирішив обмежитися встановленням пам'яників

Леніну лише в Москві, Харкові, Тифлісі, Мінську, Ленінграді й Ташкенті. Потім у союзних республіках були створені спеціальні експертні комісії, що визначали мистецьку цінність пам'яників вождів, які передбачалося встановити з ініціативи трудящих мас у великих і малих населених пунктах.

В Україні, зокрема, зі 180 запропонованих проєктів 86 було заборонено, а 15 повернуто на доопрацювання. Та з часом цю справу пустили на самоплив. Нові монументи, виконані здебільшого халтурниками від мистецтва, поставали мов гриби після рясного дощу.

ЗНОСИТИ ЧИ САМІ РОЗВАЛЯТЬСЯ?

Переважна більшість встановлених тоді пам'яників Леніну виготовлялась із негнучких матеріалів. Окремі моделі тиражувались у десятках, а іноді й у сотнях примірників, а їхній вигляд далеко не завжди відповідав оригіналу.

Ще у середині 60-х років минулого століття спеціально уповноважена комісія, спираючись на результати ретельних натурних обстежень, дійшла висновку, що близько 1400 пам'яників Леніну являють собою зразки надзвичайно низької якості і потребують термінової заміни. А 12 січня 1988 року навіть газета «Правда» у статті «Лишь бы платили» змушена була констатувати, що «за останні десятиліття на наших площах і вулицях з'явилися скульптурні зображення В. Леніна, які не завжди відповідають естетичним і моральним вимогам. Бувало (й нерідко), що виготовлялися вони у кустарний спосіб, обминаючи встановлений регламент».

Переважно саме ця ленініана в складі так званої монументальної пропаганди дісталась Українській державі в спадщину від колишнього Союзу. Хіба що децимо її витворів можна назвати повноправними пам'яниками, котрі відповідають архітектурно-мистецьким критеріям. А більшість не є історико-культурним надбанням не тільки національного, а й навіть місцевого значення. Тому жодні державні структури, приміром сільради, не можуть витратити й копійчини задля їхнього утримання у більш-менш пристойному вигляді. І де взяти чималі гроші на виплату хоча б мінімальної зарплати опікунам кожного з тисяч псевдомонументів?

Звичайно, ми не схвалюємо війни з пам'яниками, факти безпідставного вандалізму щодо них. Але не можемо підтримувати й дії тих, кому особиста ностальгія за молодими роками, що припали на радянський період, засліплює очі й не дозволяє об'єктивно оцінити криваві злочини керманців й ідеологів колишньої тоталітарної країни, а тим паче тих, хто так і не визнав незалежної Української держави і ладен проливати кров її свідомих громадян, захищаючи і називаючи пам'ятником, гідним спадщини ЮНЕСКО, явний

ПО-РУССКИ

Советские путеводители сообщают, что в Крыму под охраной государства находилось 2800 памятников революционной, боевой и трудовой славы народа. Среди них можно обнаружить только скульптурных изображений вождя Мировой революции Владимира Ленина – 35.

Большинство этих скульптур изготовлены из бетона и других малопригодных для таких целей материалов и не имеют художественной ценности. Иногда это элементарная кустарщина. Тем более странно трепетное отношение к ним в Крыму и по сей день. Так, накануне очередной годовщины октябрьского переворота жители Вольного Джанкойского района «увековечили» скульптурное изображение головы Иллича, которую трудно назвать даже памятником. Однако, по инициативе министра образования и науки АРК В. Лаврова, государственного служащего, игнорирующего позицию своего государства, памятник должен стоять вечно.

Похоже, крымчане до сих пор не осознают тот факт, что Россия давно не социалистическое государство: там расстались со многими памятниками эпохи тоталитаризма, как и с названиями городов, которые напоминают о прошлом.

Трудно представить, какой была бы реакция на открытие монументов украинским национальным героям. Иное дело, появившийся в Симферополе «памятник жертвам ОУН-УПА», рядом с которым очень уместно было бы вспомнить и о жертвах «Русской освободительной армии».

Автор этой публикации Анатолий Ситник подготовил материал, представляющий возможность узнать о памятниках эпохи тоталитаризма в Крыму.

антихудожній ширвжиток тільки тому, що він присвячений тому, кого вони за сталою звичкою вважають своїм ідолом. А ці трафаретні неоконкретні монументи, навіть якщо їх ніхто не чіпатиме, розваляться з плином часу самі, бо за якістю виконання нічим не ліпші за численних дівчат з веслом, що поступово зникли з наших парків і скверів.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМСЬКОЇ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ ПРОПАГАНДИ

Чергові роковини жовтневого перевороту мешканці малопримітного селища Вільного, що в Джанкойському районі, святкували у компанії з Леніним, бо напередодні, 5 листопада, тут було урочисто відкрито скульптурний витвір на честь живішого з усіх живих. Невеличку голову Ілліча, кра-

шим місцем для зберігання якої був би застиглий куточок сільської хати-читальні, без урахування будь-яких пропорцій встановили на громіздкому п'єдесталі і назвали цей новотвір пам'ятником.

Ніде правди діти – бажаючи «збагатити» монументальну ленініану не зникли в нас і на 19-му році української незалежності. Але вражає інше. Ініціатором вільненсько-

го псевдопам'ятника вождеві всі ЗМІ називають міністра освіти і науки автономії Валерія Лаврова, який за посадою є державним службовцем і отримує гроші від держави, чий закони і розпорядження відверто ігнорує. Дивна позиція, якщо так кортить продемонструвати власні політичні вподобання, то встановлюй скульптурні зображення кого-завгодно, але у позаро-

АР Крим

№ п/п	Назва об'єкта	Адреса	Датування	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону	Наказ про зняття з обліку
м. Сімферополь						
1	Пам'ятний знак на честь М.І. Калініна та Г.І. Петровського	вул. Леніна, міський парк культури та відпочинку	1980 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 2638	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
2	Пам'ятник В.І. Леніну	сквер біля головного корпусу ГРЕС ім. В.І. Леніна (сміт Гресівський)	1960 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 158	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
м. Алушта						
3	Пам'ятник В.І. Леніну	вул. Червоноармійська, 30	1983 р. – заміна	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 240	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
Алуштинська міськрада						
4	Пам'ятник М.В. Фрунзе	сміт Партеніт, військовий санаторій	1947 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 243	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
Бахчисарайський район						
5	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Віліне, вул. Леніна	1968 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.04.1986 р. № 164. Охор. № 3109	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
6	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Плодове	1984 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.04.1986 р. № 164. Охор. № 3110	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
7	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Табачне, біля Будинку культури	1980, пере-міщ. 1984–85 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.04.1986 р. № 164. Охор. № 3111	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
8	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Тургенівка, Залізничненська с/р, біля Будинку культури, у сквері	невідомо	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.04.1986 р. № 164. Охор. № 3112	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
м. Білогірськ						
9	Пам'ятний знак на честь М.І. Калініна	пл. Красного Октября	невідомо	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 2278	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
10	Пам'ятник В.І. Леніну	вул. Мірошніченко	1945 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 959	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
Джанкойський район						
11	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Ізумрудне, центр, біля Будинку культури	1966, заміна 1978 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 258	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
12	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Ларине, Майська с/р, біля клубу	1967 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.06.1969 р. № 595. Охор. № 1038	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
13	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Майське, вул. Сумська	1966 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 1037	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
м. Керч						
14	Пам'ятник Г.К. Орджонікідзе	вул. Орджонікідзе, біля входу в парк	1957 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 354	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
Кіровський район						
15	Пам'ятник С.М. Кірову	сміт Кіровське, вул. Р. Люксембург	1977 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 2402	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
Красногвардійський район						
16	Пам'ятник Ф.Е. Дзержинському	сміт Красногвардійське, вул. Леніна, 3	1977 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 1583	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
17	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Олександрівка, біля Будинку культури	1966 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 1125	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
18	Пам'ятник С.М. Кірову	с. Амурське, біля будинку сільради	1967 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 1137	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
19	Пам'ятник В.І. Леніну	с. Ближнє, Петрівська с/р, біля Будинку культури	1966 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 1132	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
20	Пам'ятник К. Марксу	с. Восход, біля будинку сільради	1965 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 1135	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
21	Пам'ятник В.І. Леніну	сміт Октябрьське, вул. Кондрашина	1965 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 15.01.1980 р. № 16. Охор. № 2354	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08
22	Пам'ятник К. Марксу	с. Петрівка, біля школи	1965 р.	Монументальне мистецтво	Рішення Кримського облвиконкому від 05.09.1969 р. № 595. Охор. № 1136	від 14.11.2008 № 1351/0/16-08

місто Севастополь

№ п/п	Назва об'єкта	Адреса	Датування	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону	Наказ про зняття з обліку
1	Пам'ятник В.І. Леніну	Гагаринський район, бухта «Омега», Будинок відпочинку «Омега»	1969 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 214	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
2	Пам'ятник В.І. Леніну	Ленінський район, вул. Шабаліна	1968 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 215	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
3	Пам'ятник В.І. Леніну	Ленінський район, Піонерський парк	1967 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 392	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
4	Пам'ятник В.І. Леніну	Ленінський район, район Карантинної бухти	1973 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 216	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
5	Пам'ятник В.І. Леніну	Нахімовський район, с. Любимівка	1966 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 19.10.1982 р. № 18/869. Охор. № 338	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
6	Пам'ятник В.І. Леніну	Нахімовський район, с. Орлівка	1966 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 339	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
7	Пам'ятник В.І. Леніну	Нахімовський район, Північна Сторона	1957 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 20.12.1975 р. № 856. Охор. № 340	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08
8	Пам'ятник В.І. Леніну	Нахімовський район, вул. Героїв Севастополя, територія Морського заводу	1970 р.	Монументальне мистецтво	Рішення виконкому Севастопольської міськради від 19.10.1982 р. № 18/869. Охор. № 400	від 04.11.2008 № 1246/0/16-08

бочий час і на власній присадибній ділянці.

Прикро лише, що цей щедрий на тепло півострів з унікальною природою і безцінними шедеврами історико-культурної спадщини світового рівня певні сили вперто намагаються утримувати в статусі чи то прокремлівського заповідника, чи то своєрідного кладовища монументів, серед яких усе ще блукає привид комунізму.

Зайжджі та доморослі провокатори та численні ЗМІ зомбують місцеве населення переконуючи, що «радянське» й «російське» – поняття тотожні. Тому слід давати рішучу відсіч спробам «негідних українських націоналістів» демонтувати пам'ятники тоталітарної більшовицької епохи, аби не дай Боже не образити Росію, яку й досі більшість кримчан наївно вважає соціалістичною республікою.

Ім, котрі все життя (навіть ті, хто народився в Кримській області УРСР, вже до-

сягли передпенсійного, а жінки – пенсійного віку) мешкають у ленінських, советських, красногвардійських, красноперекопських, кіровських, первомайських і подібних їм районах, у населених пунктах і на вулицях, названих на честь комуністичних вождів і символів, схоже, невямки, що в самій Росії вже давно нема міст Ленінграда, Свердловська, Орджонікідзе, Куйбишева і навіть Горького, і пам'ятників «вождю пролетаріату» зруйновано й сплюндровано значно більше, ніж у нас, навіть найзначніший, той, що на броньовику біля Фінляндського вокзалу, висадили. Що там з почетом (державними і патріарха РПЦ) перепоховали прах Денікіна. Чомусь у Криму ніхто із сучасних комуністів і представників інших лівих сил не згадав з цього приводу, скільки він «братішек» повішав на ліхтарних стовпах.

От коли б, скажімо, Мазепу, Петлюру чи Бандеру поховали на Батьківщині, то галас було б чути й на іншому березі

Центр Сімферополя без вождя?

В Сімферополі 20 січня відбулося засідання круглого столу «Кримська автономія: пошук ідеальної моделі». На ньому, повідомляє «Свежая газета», лідер «Русской общины Крыма» Сергій Цеков заявив, що бачить подальшу перспективу в домовленості між двома політичними силами – російськими та кримськотатарськими. Сергій Цеков також запропонував демонтувати пам'ятник Леніну на центральній площі Сімферополя і перенести його в інше місце.

Чорного моря. А поки що місцеві українофоби не сіло не впало помпезно відкрили в Сімферополі... пам'ятник жертвам ОУН-УПА, а чому б було принагідно й про жертв «Русской освободительной армии» не згадати.

Показово, що в Криму встановлюють пам'ятники навіть «русскоязычным» на подив вибірково. Звичайно ж, Катерині II, будь ласка, і до 400-річчя Дому Романових обов'язково щось спорудять. А от монументально увічнити жертв червоного терору, більшовицький декрет про який був найбільш масштабним реалізований у Криму, коли по-звірячому закатували десятки тисяч представників інтелігенції, духовенства, офіцерства, біженців з усіх куточків Росії та мирних мешканців Таврії, не поспішають. Натомість пам'ятники його виконавцям зберігають ревно. Крім того, дедалі частіше лунають голоси за поновлення на півострові монументів Сталіна.

Анатолій СИТНИК

СЕВАСТОПОЛЬСЬКІ КОМУНІСТИ ЗАБУЛИ ПРО СВОГО ВОЖДЯ?

Вперше, 22 квітня 2009 року, на міському пагорбі біля головного пам'ятника В. Леніну з сірого граніту й потьмянілої бронзи не було вранці вранчистостей, присвячених дню народження вождя світового пролетаріату. До обіду до пам'ятника підійшло кілька чоловік – люди літнього віку, поклали скромні букети до підніжжя й пішли. У самому Севастополі досі збережено десять пам'ятників Леніну. У Ленінському районі їх п'ять, Нахімовському – чотири і один в Балаклавському.

Іще є один пам'ятник на мисі Фіолент, про який севастопольські комуністи не згадують багатьох років навіть у святкові дні: бюст вождя комуністів стоїть потрісканий, з відбитим носом, зарослий бур'яном і засипаний навколо побутовим і будівельним сміттям.

Севастополь.
Зйомка 22 квітня 2008 року

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Советлер девиринде язылган кылавузлар Къырымда халкынын инкылябий, дженкявер ве эмек шуретини акс эттирген 2800 абиде девлет имаеси алтында булунганыны бильдирелер. Оларнын арасында дюнья инкылябынын дайиси Владимир Лениннин 35 эйкели де бар. Белли ки, Владимир Ильичнин рефикъасы Надежда Крупская къоджасыны тюшонмейип шуретлендириув аркетлерине кяршы чыкъса да, ленинджи-большевиклер онын истегини эсапкъа алмадылар.

Абиделернин чокъусы я бетондан, я да бойле макъсадларгъа уйгун олмагъан башкъа аз ярарлы материаллардан япылганлар ве оларнын бедий дегерликлери ёкътыр. Базы абиделер исе адий бир кустарджылык нумонелеридир. Къырымда бойле абиделер аля даа турганлары худжур бир шей. Меселя, октябрь девиринин невбеткеи йылдёнуми арфесинде Джанкой районндаки Вольное коюнин сакинлери В. Ленин башынын эйкель шекилиндеки тасвирини «эбедийлештигенлер». Абиде КъМДж тасиль ве илим назиринин тешеббюсинен къоюлды. Девлетнин позициясы дикъкъаткъа алынмады.

Къырымлылар, гъалиба, Русие чокътан берли социалистик девлет олмагъаныны англап оламайлар. Русиеде тоталитаризм девиринден къалган абиделерни чокътан алып ташлагъанлар. Эгер украин миллий къараманларына абиделер къоюлса, семетдешлер бунга насыл бакъаджакъларыны тасавур этмек кучъ. Акъмесджитте «ОУН-УПА къурбанларына абиде» къоюлганы исе башкъа бир меселе. Ишбу абиденин янында «Русларнын азат этиджи ордусынын къурбанлары»на да абиде къоюлса, тамам еринде олур. Мезкур публикациянын муэллифи Анатолий Ситник Къырымда тоталитаризм девиринде тикленген абиделер акъкъында малюмат бере.

Убити дракона

Носій совковості все знає й розуміється на проблемах не тільки своєї, як він уявляє, великої (міфічної) «Родіни», але й навколишнього світу

Це дивовижний самообман, який з радістю підтримується правителями Білокам'яної. Саме ця ілюзія перетворює росіянина у «вершителя» долі ледь не всього людства. Насправді ж це звичайнісінький ідеологічний гачок, на який ловиться кожен, хто так або інакше пов'язаний з величезною російською наддержавністю, фактично квазідержавністю.

Цей гачок наближає носія «руськості» до центру коли не Всесвіту, то принаймні Галактики. Йому зрозумілий принцип дії цього центру-гачка, він пишається його простотою та своєю до нього належністю. Навіть те, що гачок обмежує свободу світосприйняття, розуміння історії, культури, інформації, носій ніколи не розумів і не збагне.

Саме тут треба усвідомити, що фондоутримувачі руськості, її ідеологи й самодержці, мають ретельно приховувати від мільйонів мешканців, передовсім, за межами метрополії, що **святої** Матері Русі-Росії-СРСР немає й ніколи не було. Тому що Руссю була зовсім інша територія. Та й Росія, стародавня і казкова, пізня і сучасна, завжди була злою мачухою для всіх, хто там жив.

У всі часи, від Долгорукого та Грозного до Петра I й Миколи II, від Леніна й Сталіна до Хрущова й Андропова, імперська сутність Москви була значніша й вища, ніж доля простої людини. Так було завжди. І за князів, і царів, і кривавих мрійників. До речі, мачухою ця країна була і для етнічних росіян.

А тієї Росії, яка була в останні, так звані «стабільні» брежнєвські роки, давно немає. Та й існувала вона винятково у головах, в ідеології. Ніколи її не було в реальному світі. Але ж багатьом так щиро здавалося, що була... Ну, здавалося! І тепер здається! Злий жарг зіграла вікова тотальна брехня, соціальна цукерка із «золотою» обгорткою.

Радянський Союз ніколи не відновити, а теперішня Російська Федерація – це інша країна. В Росії тепер живуть і житимуть дуже багаті і злиденні люди. Одних мало, інших дуже багато. Й не повернутися назад. Уявляєте, нові мужики й хлопці із сокирами... правнуки Раскольнікова...

Саме цього і не повинні знати за межами російської «вселенної». Новітні ідеологи повинні щодня твердити, що російська «Ойкумена» – найбагатіша частина планети Земля. А проблеми Заполярної Півночі, багнука, бездоріжжя, суцільний алкоголізм, зубожіння, необ-

лаштованість неосяжних територій, гігантська тінь Китаю над Сибіром і Далеким Сходом, кавказька масакра й напруженість десь у Туві... – «випадкові» непорозуміння?

Але носію й обожнювачу «руськості» тільки й лишилося, що вірити в це «благополучіє». І він вірить. Як сомнамбула, як навіжений, повторює, що йому треба туди й туди... Де рай земний панслов'янський, де справедливість, рідні берези, браття по крові, осереддя православ'я. Тому що є Рим Третій, куранти, золотоголова столиця «Держави-Вселенної», де «руськіє», всі «руськіє», виключно «руськіє». Тому що Москва – єдина переможниця в тисячолітній війні за київський престол. Тому що...

Що за цим бачиться? Зухвалість, нешовінізм, сбочення до фашизму, звиряче обличчя юного скінхеда, перекошена пика мужика з арматурою «Россія – тільки для рускїх», злий зародок нового перерозподілу світу, нового реваншу, зародок нової імперії, насіння нового-старого зла. Напевно всім нам потрібно лікуватися від страху, щоб знати, чому треба вбити в самому собі руського.

Очевидно лише тому, що носій руськості не є носієм етнічної складової, національної приналежності. Це важка етнополітична хвороба.

Усім – українцям, етнічним росіянам, білорусам, євреям, полякам, гагаузам, кримським татарам тощо – хто сьогодні населяє ту територію, яку політологи називають пострадянським простором, не треба цуратися свого етнічного походження, культури й мови своїх предків. Навпаки – примножуйте й розвивайте...

Якщо народи з великодержавними амбіціями й однобічною економічною доцільністю не знайдуть у собі сили позбавитися нав'язливого гегемонізму, з домаганнями «обпалювати» в багатті історії той або інший етнос, то вони неодмінно зникнуть. Поховають свій неповторний всесвіт на цвинтарі цивілізацій.

І ми не маємо права загинути в «духовних» обіймах безмежно «любящих» нас злочинців-«мрійників». Ми зобов'язані позбавитися такої руськості, що в'їлася в душу й тіло.

А щодо духовного єднання, то потрібно, щоб **ХТОСЬ в УКРАЇНІ** взяв до своїх рук й нашу духовну складову. Щоб на правах збирача духовності передав під куполом стародавньої Софії Київської православний український хрест єдиному Предстоятелю.

Україна – велика православна держава. Тому українська політична нація має

повне право без посередників і наглядців володіти спадщиною святого Володимира Київського. Ми є прямі його нащадки. І це буде важливим етапом на важкому й тернистому шляху духовного визволення.

Амбіційним реваншистам-мрійникам, які ховаються за цегляним кремлівським муrom, потрібна зовсім інша людська спільнота: слухняна, рабська, пособачому вірна, яка без заперечень постає їжу та різні вироби, а ще робочу силу, солдатів. І яка спілкується однією мовою. Яка є імперським, недолугим, комуністичним наріччям.

Що б ми не казали, намагаючись спростувати вигадані й підтасовані російськими ідеологами історичні факти, – росіяни, як нація, вже відбулися, поглинули в себе чимало інших етносів. Це доконаний факт, який заперечити неможливо. Але ми, розмірковуючи над походженням цього північного сусіда, маємо бути переконані: він не має жодного морального права називати себе «старшим братом», диктувати людству правила існування, насаджувати свою культуру, мову, світосприйняття. Росіяни рівні серед рівних, нічим не відрізняються від інших народів і не мають історичного права на жодні привілеї. Це повинні усвідомити, передовсім, вони самі, щоб позбавитися комплексу «вершителей» долі людства.

На жаль, зараз росіян усе більше й більше охоплює вселенська образа за втрачену «велику імперію», за руїни у свідомості, в економіці, культурі, душах після 1991 року. Завдяки зусиллям кремлівського режиму та засобам масової інформації загибель СРСР вони сприймають не як закономірний результат злочинного керування комуністичного режиму, а як незаконний і кримінальний «беловежский стговор». Подія ця трактується як локальна змова іноземних агентів, злочинна дія трьох «негідників», результат правління «американського шпигуна» Михайла Горбачова. У свідомості мільйонів росіян – це національна трагедія й образа, за яку потрібно когось покарати, комусь помститися. Це схоже на образу німців після поразки у Першій світовій війні. Підігріта реваншистами, які рвалися до влади, вона стала духовним підґрунтям будівництва нацистської держави, яка кинула мільйони німців, здавалося б, цивілізованих і висококультурних до брудної, безпрецедентної в історії людства бойні.

Сьогодні дезорієнтована російська нація та її численні російськомовні супутники намагаються знову претендувати на ілюзорну месіанську роль. Вони заблукали між національною образою та комплексом невинуватості «повноцінності». І ніяк не можуть знайти свого місця в світі, який стрімко змінюється.

Леонід ПИЛУНСЬКИЙ

ПО-РУССКИ

Сегодня дезориентированная русская нация и ее многочисленные русскоговорящие спутники пытаются претендовать на иллюзорную месіанскую роль. Они потерялись между национальной обидой утраты «большой империи» – СССР и комплексом неоправданной «полноценности». А за этим всем мы видим жестокое лицо подростка-скінхеда, в глазах которого читаем: «Россия – только для русских», нешовінізм и фашизм – все то, что рано или поздно приводит к конфликтам...

Нам всем, кто сегодня населяет территорию, которую политологи называют постсоветским пространством, нельзя пренебрегать своим этническим происхождением, нельзя стыдиться своей культуры и языка своих предков – материнского языка. Наоборот, мы должны преумножать и развивать данное нам Богом наследие, не боясь ни так называемого «старшего брата», ни кого другого.

А сам русский народ должен осознать, что он – равный среди равных, а не вершитель судеб других.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Табийй ёнелишини джойгъан рус миллети бутунъ хаялнынъ мевасы олгъан месих етекчилигини япмагъа тырышарлар. Олар «буюк империя» – Советлер бирлиги джоулмасынен багълы миллий окюнч ве эсассыз миллий киббарлыкнен багълы менлик арасында шашмалап къалдылар.

Буннынъ артында исе биз козьлеринде «Русие – тек руслар ичюн» язы олгъан осьмур-скінхеднинъ явуз сымасыны, нешовінізм ве фашизми коремиз...

Бизге – озь этник пейда олувыны ихмал этмек, озь медениетимиз ве эдждатларымызынынъ тили олгъан ана тилимизден утанмакъ – мумкъон дегиль. Аксине, биз Юдже Рабби тарафындан берильген мирасны «буюк агъамыз», деп айтылгъандан, ич де къоркъмайып, – арттырмакъ ве илеритмек керекмиз.

Рус халкъы озю исе – о башкъаларнынъ такдирини чезийджиси дегиль де, мусавийлер арасында мусавий олгъаныны агъламакъ керек.

ТІНЬ

Повернення Василя Безкоровайного

Людина завжди замислювалася над вічною проблемою: ким я є, для чого прийшла у цей світ? Жертвна і незгасна любов до свого народу, краю осявала нелегкі життєві стежки багатьох видатних синів і дочок України. Їхня самопосягата Батьківщині не зникла безслідно

Рано чи пізно про неї дізнавалися, і плоди цієї праці рясно падали на рідну землю. Веломовний тому приклад – творчість Василя Безкоровайного (12.01.1880 р., м. Тернопіль – 5.03.1966 р., м. Буффало, США), українського композитора (автора понад 350-ти творів різних жанрів), диригента, піаніста-аккомпаніатора, засновника музичних шкіл, хорів, оркестрів, громадського діяча, члена Українського музичного інституту Америки. Його твори, як і багатьох інших українських митців, розвіяних по світу в лихоліття першої половини минулого сторіччя, нині повертаються, неначе лелеки з далекого краю, і з архівних запасників, і з приватних збірок в Україну. Звучання свіжих і неповторних мелодій композитора своєрідно влітається в розмаїте багатоголосся сучасної національної музичної культури

Нещодавно в Білій залі Кримської філармонії відбувся концерт «Повернення скарбів» з нагоди 130-річчя від дня народження Василя Безкоровайного.

На початку програми жіночий вокальний ансамбль Сімферопольського музичного училища імені Петра Чайковського «TERRA TAURICA» під керівництвом заслуженого працівника культури Автономної Республіки Крим Олени Прокопець виконав твори «Отче наш», «Вечірня молитва» і колядку «Ой в Єрусалимі рано задзвонили».

Троюрідний небіж композитора, заслужений працівник культури України, завідувач культурно-освітнього відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Богдан Безкоровайний розповів про маловідомі факти із життя свого талановитого родича.

У Сімферополі є науково-творче товариство імені Василя Безкоровайного. З 2000 року за сприяння доктора медицини Євгена Стецьківа товариство провело 40 благодійних концертів, випустило компакт-диск із записами творів композитора «Затремтіли струни» та нотні збірники «Українські думки» для скрипки і фортепіано й «П'єси на українські теми» для фортепіано в чотири руки (Сімферополь, 2009).

УКРАЇНСТВО

Виступ фольклорного ансамблю «Раданиця»

Творчий доробок Василя Безкоровайного досить великий. Та найбільшу популярність здобули його солоспіви, у яких відчутний вплив Франца Шуберта: це інтимна, душевно-ніжна лірика і глибоко драматичні монологи, а також невибагливі обробки народних пісень.

Бурхливими оплесками зустріли слухачі виступ заслуженої артистки України, лауреата Державної премії Автономної Республіки Крим, солістки Кримської філармонії Наталі Безкоровайної. Вона виконала чотири вокальні мініатюри митця «Чари ночі», «Затремтіли струни», «Де ж ти, листочку?», «І сад зацвів» (концертмейстер – Тетяна Єрмакова). Ще один вокальний твір «Сон» на слова Тараса Шевченка заспівав студент III курсу Кримського університету культури Федір Марченко (концертмейстер – дипломант фестивалю-конкурсу польської культури в Україні Ірина Семухіна-Боровська).

На завершення концерту перед слухачами з різдвяними привітаннями виступив відомий у Криму та за його межами ансамбль «Раданиця» (художній керівник Олена Політнева). Юні артисти нещодавно стали лауреатами міжнародних фестивалів у Франції та Нідерландах, а на VII Всеукраїнському фестивалі «Різдвяний зорепад» у Києві отримали Гран-прі.

Музикознавець Кримської філармонії Євгенія Матеєнко щиро подякувала за підтримку в проведенні мистецького заходу онукам Василя Безкоровайного – Ромі Лонг-Стецьківу і Андрію Стецьківу (США), Кримській республіканській організації Української республіканської партії «Собор», Громадському об'єднанню «Український дім», товариству «Україна-Світ».

Інформація Всеукраїнського інформаційно-культурного центру

ПО-РУССКИ

На днях в Белом залі Кримської філармонії состоялся концерт «Возвращение сокровищ», посвященный 130-летию со дня рождения Василя Безкоровайного – украинского композитора, выдающегося дирижера, пианиста-аккомпаниатора, основателя музыкальных школ, хоров, оркестров, общественного деятеля, члена Украинского музыкального института Америки.

Его произведения только недавно начали возвращаться на родину. Немалую лепту в этот процесс внесли и крымчане. Дело в том, что в Симферополе живет внучатый племянник музыканта, заслуженный деятель культуры Украины, композитор, заведующий культурно-образовательным отделом Всеукраинского информационно-культурного центра Богдан Безкоровайный, который на этом памятном музыкальном вечере рассказал о малоизвестных страницах жизни своего талантливого родственника.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Кеченлерде Къырым филармониясынынъ Беяз залында «Дефинелернинъ къайтарьлувы» адлы концерт олып кечти. Концерт белли украин бестекьяры, мешур дирижер, пианиоджы-аккомпаниатор, бир сыра музыка мектеплерининъ, хорларнынъ, оркестрлерининъ тэсисчиси, джемаат эрбабы, Америкадаки Украин музыка институтыннынъ азасына багышланды.

Онынъ эсерлери тек якъында, узакъ иллерден къайткъан лейлеклер кибиде, ана-Ватанга къайтып башладылар. Бу джерьяннга къырымлылар да салмакылы иссе къошкъанлар. Меселе шунда ки, Акъмесджитте чалгыджынынъ учь догъмуш торуны яшай – Украинада нам къазангъан медениет эрбабы, бестекяр, Бутюнукраина информацион-медений меркези медениет-тасиль болугининъ мудири Богдан Безкоровайный. О, сёз келими, музыка акъшамында озюнинъ истидатлы акърабасы акъкъында о къадар чокъ белли олмагъан маломатларны икяе этти.

Украина ве Къырым медениетининъ китабына даа чокъ адлар къайтарьладжыгына умуот этемиз.

З роси й води!..

Іванові Гасюку – 80

Наш земляк, кримчанин Іван Гасюк має незвичайну біографію. Народився 24 січня 1930 року. Після закінчення семи класів 1945-го вступив до Львівського медичного училища. Але вже через два роки був заарештований за надання медичної допомоги повстанцям.

1953-го він став фельдшером п'ятого табірному пункту норильського концтабору, одного з «островів» архіпелагу ГУЛАГ. Саме у тому таборі, у тій медично-санітарній частині й знаходився штаб всесвітнього відомого норильського повстання.

Двадцятирічний Іван був зв'язковим штабу. Після придушення повстання, яке протрималося два місяці, було розстріляно 90 чоловік, а медсанчастина ще два тижні лікувала поранених, яких було 180 осіб. Потім усіх медиків було відправлено на страшну Колиму до Берлагу...

1954 року Гасюка звільнено як неповнолітнього політв'язня на час засудження. У тому ж році в Магадані рішенням суду з нього було знято всі обвинувачення за відсутності складу злочину. Незважаючи на це, Іван перебував у статусі спецпоселенця, що не дозволяло влаштуватися на роботу за спеціальністю. Тому довелося працювати машиністом електровоза.

Оскільки всі документи про освіту були в НКВС і отримати їх було фактично неможливо, довелося знову відвідувати вечірню школу.

Здобувши освіту у Кемеровському медінституті, працював головним лікарем Іжморського міжрайонного туберкульозного диспансеру.

У Криму Іван Гасюк з 1970-го, 25 років працював рентгенологом і бронхологом санаторію «Утьос», біля Алушти.

Після відродження України став одним із засновників Кримської організації політв'язнів і репресованих, членом Кримської крайової ради Народного руху України. Написав цикл спогадів: «НОРИЛЬСЬКЕ ПОВСТАННЯ (ТРАВЕНЬ 1953 РОКУ). ПЕРЕЖИТЕ» (2006), «КОЛИМА–БЕРЛАГ, ПЕРЕЖИТЕ» (2007), «З МАЛОЇ ЗОНИ НА ВЕЛИКУ» (2009), які видало Всекримське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Всекримське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кримська крайова організація Народного руху України, Кримська організація ВО «СВОБОДА», редакція газети «Кримська світлиця» вітають Івана Гасюка зі славним ювілеєм, бажають нових творчих успіхів, міцного козацького здоров'я.

З роси й води Вам, Іване Михайловичу!

УКРАЇНСТВО

Депутат Ленінської районної ради міста Севастополя Костянтин Заруднев 24 січня улаштував на центральній площі перед Будинком Москви акцію протесту, спаливши власний паспорт громадянина України. Про свій намір він сповістив напередодні представників вітчизняних і зарубіжних ЗМІ через інтернет-форум. Мотивація – категорична незгода з рішенням Віктора Ющенка щодо присвоєння Степану Бандері звання Героя України.

Наслідками вчинку депутат із фракції Наталії Вітренко не переймається. Каже: «Проживу і без паспорта!» Адміністративна відповідальність чоловіка не лякає. Він упевнений, що позбавлення громадянства України йому не загрожує.

Костянтин Заруднев у місті відомий активною участю в усіх антиукраїнських заходах. Голосувати на виборах президента України у першому турі він не ходив і в другому не збирається (й це прозвучало з його вуст, як заклик до наслідування).

Реакція правоохоронних органів на поведінку севастопольського депутата поки що не оприлюднена. Новини вітчизняних і російських ЗМІ додали йому хоробрості: почувається героєм.

Які ж ми, українці, толерантні! Депутатом будь-якого рівня у нас можна стати, не знаючи державної мови, ненавидячи Україну, популяризуючи неповагу до держави та її перших осіб. У якій іще країні можлива така зухвалість і хто зупинить севастопольського українофоба?

Лідія СТЕПКО,
власкор «Світлиці» у Севастополі

ПО-РУССКИ

Всекрымское общество «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Крымская краевая организация Народного руху Украины, Крымская организация ВО «СВОБОДА», редакция газеты «Кримська світлиця» поздравляют Ивана Гасюка со славным юбилеем, желают новых творческих успехов, крепкого казачьего здоровья.
Счастья Вам и благополучия, Иван Михайлович!

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Тарас Шевченко адына «Просвіта» Бутюнкъырым джемиети, Украина халкъ Рухынынъ Къырым Ульке тешкиляты, «СВОБОДА» Къырым тешкиляты, «Кримська світлиця» газета сыннынъ муарририети Иван Михайловични шанлы юбилейи мунасебетинен хайырлай, янғы иджадий мувафакъиетлер, къавий сагълык тилейлер.
Иван Михайлович, сизге бахт-сеадег ве зийаллылык истеймиз!

ХТО ЗУПИНИТЬ УКРАЇНОФОБА?

Кримські нащадки Сварога

Коли ми говоримо про ремесло як один із носіїв інформації, розвитку культури, то не можемо не сказати про ковальське мистецтво – ремесло, підняте до творчого рівня. Згадайте славнозвісну притчу про царя Соломона, який хотів серед майстрів, котрі будували храм, відзначити тих, хто найбільше зробив для його створення. До кого б він не звертався із запитанням: «Що ти зробив?», усі відповідали: «Зробив те і те, але інструмент мені зробив коваль, якби не він, то навряд чи я б щось зміг створити». Тоді й зрозумів мудрий цар, що внесок коваля у побудову храму неймовірно великий. А що спадає на думку, коли дивитися на палаючий вогонь – відчуття магії, очищення, творення?.. Ми вирішили зазирнути за лаштунки прекрасного світу сучасного кримського ковальства

ТВОРЧИСТЬ

Ковалі А. Давішній і О. Криворученко

Сокира. Коваль Дмитро Левін

Шалений равлик. Коваль Дмитро Криворученко

Огорожа ханського палацу в Бахчисарай. Кузня Криворученків

Фотознімки Катерини КРИВОРУЧЕНКО, Дмитра ЛЕВІНА, Олексія ТКАЧЕНКА

Близько п'яти років у рамках Співки майстрів ковальського мистецтва України успішно діє її Кримське відділення на чолі з Олегом Криворученком. До його складу входять ковалі з інших регіонів країни та з-за кордону. До кримських майстрів за досвідом приїздять ковалі із різних куточків України та світу – Фінляндії, США, Росії, Австрії та ін.

На відміну від інших регіонів нашої держави у Криму не існує академічних закладів навчання з кафедрами художнього металу, наприклад, як це є у Львові чи Києві. Мистецький рівень кримчан – це щоденна клопітка праця і бажання змінити світ на краще. Ковальство для них не тільки спосіб заробити гроші, це – світогляд.

Відродження ковальського мистецтва на півострові почалося приблизно років 30 тому. Тоді умільці відвідували кладовища та старі райони кримських міст, замальовуючи зразки кованих воріт, огорож, хрестів, дашків, віконних решіток тощо.

Кримські майстри беруть участь у понад двадцяти ковальських регіональних і міжнародних фестивалях, різних виставках декоративно-прикладного мистецтва, на яких завжди демонструють високий рівень, а їхні роботи відзначаються грамотами та дипломами і занесені до різних каталогів.

Проводять і свій ковальський фестиваль «Нащадки Сварога» у середньовічній генуезькій фортеці Судака на півдні Кримського півострова у рамках міжнародного лицарського фестивалю «Генуезький шолом». На нього приїздять родинами, адже тут кожен може знайти собі щось до смаку – кому ковальство, кому морське узбережжя, кому бої на мечях, кому історичні експерсії фортецю.

ПО-РУССКИ

Говоря о ремесле, как об одном из носителей информации, мы не можем не упомянуть о художественной обработке металла, а точнее о кузнецах, с которыми связано много легенд и мифов.

Встречая в нашем XXI веке кузнецов, мы не можем сначала поверить, что такая профессия существует. А ведь она не только существует, но и развивается!

Вот уже более пяти лет в рамках Союза мастеров кузнечного искусства Украины успешно действует ее Крымское отделение во главе с Олегом Криворученко.

Мастеров огня и металла знают не только в Украине, но и за рубежом. Ведь они постоянные участники всевозможных выставок и фестивалей, где их работы всегда отмечаются грамотами и наградами. А еще к ним с удовольствием едут ученики с разных стран – США, Финляндии, России.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Маломатнынъ эсас ташыйджыларнынъ бири вазифесинде булунган эснафлар акъкъында сёз юрсеткенде, маденнинъ бедий ишленмеси, даа догърусы, эвель-эзельден зенаатларынен чокъ эфсане, уйдурмалар ве мистика иле багълы демирджилер акъкъында айтылмаса, олмас.

Бу себептендир, XXI асырда демирджилерни расткетирип, бойле зенаатнынъ междутлыгына бирден инанмайсын. Амма бу зенаат бар ве инкишаф этмекте.

5 йылдан зияде Украина Демирджилик санаты усталар бирлигининъ черчивесинде Олег Криворученконинъ реберлигинде къырым болуги чалыша.

Къырымлы атеш ве маден усталарымызны Украина ве четэльде билелер. Чонки олар чешит серги ве фестивалернинъ иштиракчилери олып, даима ярлыклар ве мукаяфатлар къазаналар. Бундан гъайры, олардан бу зенаатны огренмек ичюн, Америка, Финляндия ве Русияден адамлар келе.

Якщо ж говорити про стиль, в якому працюють ковалі, то у кожного він свій. Зважаючи на те, що й сам Крим – це неймовірно цікаве поєднання понад 100 народів і культур, а також гір, степів, моря і лісів – це все можна побачити й у роботах майстрів, які органічно влітаються у загальну полікультурність місцевості: тут вам і грецькі меандри, і східна символіка, і поєднання різних матеріалів (скла, дерева) з металом.

У Сімферополі володарі вогню й металу організували сквер кованих фігур, який сьогодні став частиною туристичних піших екскурсій. Сьогодні тут можна побачити: «Обручки молодят» зі знаками зодіаку від Анатолія Ледньова, на яких процвітає букет троянд від донецького майстра Віктора Михайлова; Стела від Анатолія Полегенька; Дракон і Лісові гноми від братів Ігоря та Володимира Ромашенків та їхніх побратимів; Мігла – транспорт для жінок – від Олексія Криворученка та Сергія Гордєєва; є й подарунки – коти від Джейкоба Лефтона із США, лавка від

донецчан. Своєрідною філософською частиною парку є кована фігура монаха, якого у майстерні Криворученків зробили на вшанування пам'яті актора, який на лицарських фестивалях у Судаку завжди виступав у образі монаха і був їхньою душею.

Кують кримські майстри й дамаск (дамаст) – метал, секрети створення якого були втрачені ще сивої давнини, але сьогодні їх віднаходять, відроджують і розвивають. Роблять і копії середньовічної зброї, створюють малу пластику і великі скульптури та скульптурні групи, оформлюють інтер'єри тощо.

У кожного з них був свій шлях до ковальства: хтось лише на початку цієї цікавої творчої дороги, а хтось уже пройшов не одну мило, роботи кожного з них індивідуальні та неповторні, як і саме благодатне місце, в якому їм поталанило народитися і творити – Крим – перлина у короні України, перехрестя культур та епох...

Катерина ГВОЗДЬОВА

ТВОРЧИСТЬ

Казкова карета. Кузня Криворученків

Коваль Володимир Шкваренко за роботою

Бойовий меч і сокира. Коваль Дмитро Левін

Гном. Майстерня Ромашенків

Фотознімки Катерини КРИВОРУЧЕНКО, Дмитра ЛЕВІНА, Олексія ТКАЧЕНКА

Уста Асан, обранець роду Калафат

На відносно маленькій території Кримського півострова сконцентрована велика кількість різних народів, а взаємообмін між ними творить особливу сутність кримського мистецтва, яку митці втілюють у своїх самобутніх творах. Їхні роботи визнають поціновувачі прекрасного не лише в Україні, а й за кордоном

Вагомий внесок у розвиток кримського мистецтва зробили кримськотатарські майстри, які сьогодні відроджують та розвивають ті вміння і знання, що передавалися у їхніх родинах від покоління до покоління. Їхні здобутки можна побачити на різних виставках, де вони ознайомлюють усіх зацікавлених із особливостями своїх орнаментів, які використовуються,

наприклад, у вишивці, кераміці чи карбуванні.

На одній із виставок доля звела мене з Асаном Галімовим, членом Спільки народних майстрів України, майстром-карбувальником, до якого ми й завітаємо в гості. Каву у родині Галімових готують у джезве (турці, кавоварці), зробленій за стародавніми традиціями карасубазарських (Карасубазар – сьогодні

ТВОРЧИСТЬ

Зліва направо:
уста Асан, гостя з Фінляндії Ева,
донька майстра, Катерина Криворученко

ПО-РУССКИ

Крымское декоративно-прикладное искусство можно сравнить с дивным ларцом, в котором по соседству на бархате разместились и золотая вышивка, и чудесная керамика, и ювелирные изделия и многое другое.

В этом ларце есть чеканка, на которую нельзя не обратить внимания, - она может очень многое рассказать и о народе, и о своем авторе.

Доля свела нас с прекрасным кримськотатарским мастером Асаном Галимовым Калафатом. Продолжая традиции рода, он стал мастером своего дела - чеканщиком и ювелиром, как и дед Амет Османович Калафат, - не только чеканщик, но и мастер-сундучником, и оружейник. Работы обоих известны в Крыму, всей Украине и за рубежом.

Кстати, в Париже на международной выставке работы Амета Калафата были отмечены грамотой, ведь искусство, с которой мастер работал с разными материалами, создавая свои шедевры, не могла не найти отклик даже у искушенных французов! Уже в преклонном возрасте, после того как у Амета забрали мастерскую, он стал заниматься кримськотатарскими орнаментами. Был поистине неповторимым человеком, существует даже предание, что на старости лет у него начали расти молочные зубы, и улучшилось зрение - он отказался от очков.

Асан Энверович не только создает прекрасные произведения - джезве, блюда, пояса, браслеты, кольца, но и передает свое умение детям (с удовольствием учится у дедушки Асана и внучка, у которой в крови искусство от предков), а также планирует создать музей в честь своего деда. Как и дед, он занимается кримськотатарской орнаментикой: не только возрождая, но и развивая ее.

Нельзя не сказать и о джезве, которые создают руки, сердце и душа Асана Галимова Калафата. Вкус кофе, приготовленного в них, сравним разве что с восточными сказками...

Білогірськ) майстрів. Автором кавоварок є сам Асан Енверович.

«Мистецтвом я цікавився з дитинства, – розповідає карбувальник. – Батько ж вважав, що у мене має бути професія і вища освіта, тому я став інженером. Коли ж настав час, я повернувся до творчості». Уже в зрілому віці Асан Енверович закінчив училище декоративно-ужиткового мистецтва в Узбекистані.

Щось спільне є в онука з долею діда. Річ у тім, що останнього хотів вчити живопису сам Айвазовський, але родина прийняла інше рішення. Довгі роки потому про цей епізод у житті Амету Османовичу Калафатову, дідові Асана, нагадував пейзаж, який йому подарував усесвітньо відомий мариніст.

Та, попри все, Амет Калафатов став справжнім художником по металу: учився карбувати, згодом став майстром з виготовлення скринь, а потім і зброярем. Роботи Калафатова бачив Париж, де вони були відзначені нагородою.

Пізніше майстерню у нього відбирають, і уста (майстер) приймає рішення працювати олівцем на папері. Він займається орнаментами, за що згодом отримує звання «Кримський народний орнаменталіст».

Певно, Амет Калафатов був справді незвичайною людиною, бо є свідчення, що у досить літньому віці він відмовляється від окулярів, у нього прорізаються молочні зуби. А ще трохи згодом, після періоду забуття, творчістю Амета Калафатова і його нащадків зацікавлюються мистецтвознавці.

Так, творчість уста, зокрема його багаті орнаменти, досліджує мистецтвознавець Ельміра Черкезова.

Усе це розповідає Асан Галімов Калафат, онук майстра Амета, який сьогодні продовжує справу діда. Більшість своїх робіт Асан Енверович виконує у техніці карбування.

Символічно, що й «Калафат» – прізвище діда – перекладається як карбувальник. Асан створює декоративні тарелі, на яких оживає Всесвіт, а за допомогою орнаментів вияскравлюються світобудова, взаємини між людиною і природою. У кожен свій твір Асан Енверович вкладає побажання добробуту, щастя і здоров'я.

Серед символів багато й таких, що виконують захисну функцію. Так, на тацях часто можна побачити півня. Майстер пояснює, що цей птах сповіщає людей про прихід дня, отже, символізує світло

ТВОРЧІСТЬ

і безпеку. За допомогою своїх робіт карбувальник відновлює, зберігає і розвиває давні традиції ремесла, опрацьовує орнаменти.

Разом з тим, це і вжиткові речі.

Кава, приготована у турці, створеній руками Асана Галімова, має неповторний смак і аромат. П'ючи цей чорний, трохи гіркуватий напій, здається, що ти здійснюєш подорож у минуле чи майбутнє...

Створює майстер і шкатулки, жіночі паски, значно рідше – браслети і персні. Асан постійно у пошуку нових засобів втілення художніх задумів у реальність. Так, нещодавно він спробував з'єднати титан і сердолік.

Експеримент вдався – вийшли дуже гарні персні. Їх можна побачити на виставках і фестивалях, у яких майстер постійно бере участь.

Але не лише для творчості є місце у житті Асана Галімова. Наприклад, одна з його мрій – створити музей імені Амета Калафатова, де, крім огляду експозиції, усі охочі могли б спробувати себе як карбувальники чи орнаменталісти.

Хочеться Асану Енверовичу передати свої знання і набуток наступним поколінням, щоб не втратити врятоване. Важливість цього він усвідомлює з огляду на власний досвід. Адже сам опинився в ситуації, коли багато чого доводилося осягати самотужки.

Не хочеться Асану Енверовичу, щоб знову перервалася традиція. Тож, по змозі, і вчить він дітлахів у дворі, відкриваючи їм прекрасний світ декоративно-ужиткового мистецтва.

Охоче майстер розповідає про кримськотатарське мистецтво не тільки кримчанам, а й гостям із різних країн. Так, до нього свого часу завітала фінська студентка-коваль. Від побаченого Ева (так її звали) була в захваті. Вона сказала, що найбільше її вразила глибина і сила традиційних кримськотатарських орнаментів, які Асан Галімов не тільки зберігає, а й відновлює.

Катерина КРИВОРУЧЕНКО

Фото авторки

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Къырымтатар амелий санатыны ичинде ян-янаша алтын нагъыш, аджайип чельмекчилик ве къуюмджылык санатынынъ эсерлери, дигер эшьялар ерлешкен муджизевий къадифели бир сандыкъкъа беньзетмек мумкюндир.

Бу сандыкъта ойл бир дарб этильген ресим булунмакъта ки, онъа диккъьат этмек мумкюндир, чюнки о, миллет ве озь муэллифи акъкъында чокъ шей анълата билир.

Такъдиримиз бизни озь сюлялесининъ анъанелерини девам этип, оймаджы, къуюмджы олмакътан гъайры, сандыкълар ве сила ясамакънен огърашкъан къартбабасы Амет Осман огълу Къалафатнынъ зенаатыны менимсеген меаретли уста Асан Галимов Калафат иле расткетирди. Эки устанынъ эсерлери Къырымда, Украина ве четэльде де беллидир.

Сёз келими, Парижде ер алгъан халкъара сергиде оннынъ эсерлери мукъяфат иле такъдирленильген эди. Яни устанынъ чешит мальземелернен чальшкъан вакъьтта косьтерген чеберлиги нефасет ве санатны инджеден анълагъан франсызларнынъ юреклеринде де акс седасыны тапты. Артыкъ баягы яшына кельген сонъ, Амет уста къырымтатар орьнеклеринен огърашмагъа башлады. О керчектен де аджайип инсан эди. Агта, къартлыкъта оннынъ янъы тишлери осьмеге ве козълери яхшы корьмеге башлагъаны акъкъында риваетлер беллидир.

Асан Галимовнынъ озю джезве, сини, къушакъ, билезликлер киби гузель эсерлер яратмакътан башкъа, балаларгъа бу зенаатны огъретме ве озь къартбабасынынъ адына музей тешкиль этмекни планлаштыра. Къартбабасы киби де, о, къырымтатар орьнеклеринен огърашып, оларнынъ эм джанландырылмасы, эм де инкишафна буюк иссе къоша.

Асан Галимов Калафатнынъ эллери, юреги ве къальби яраткъан джезелерини де анъмамакъ мумкюндир. Бу джезелерде пиширильген къавенинъ леззетини ялынъыз шаркъ масалларынен къыяс этмек мумкюндир...

Гримаси демократії

Органи місцевого самоврядування згідно з чинним законодавством не мають права втручатися в освітній процес держави. Проте, нехтуючи законами України, депутати Севастопольської міськради постійно втягують освітян у політичні «розбірки», підбурюючи вчителів та батьків учнів до всляких протестних акцій

То вони організують громадські слухання серед батьків, на яких піддають нищівній критиці накази Міносвіти і науки, то ухвалюють рішення, згідно з яким у приміщеннях шкіл, що перебувають у комунальній власності (а це – всі школи міста), дозволяється викладання виключно російською мовою, то нав'язують Управлінню освіти і науки Договір з міськрадою про спільне коригування освітнього процесу.

Останнє депутатське ноу-хау – створення в стінах міськради консультативної ради з мовних проблем. Як таких у місті немає, але якщо вже створена консультативна рада для їх вирішення, то проблеми активно шукають і... віднаходять.

На останньому засіданні цієї консультативної ради непридатними для навчання в севастопольських школах визнали видані в Україні підручники з російської мови та літератури. На думку депутатів, вони «...не відповідають общепринятым нормам и методикам». Напевно, «общепринятые нормы» тепер визначатимуться у передмісті Севастополя.

У боротьбі з освітянами місцеві народні обранці безмежно винахідливі і послі-

довні: то посеред міста руками найнятих мітингувальників спорудять «дощку ганьби» з портретами начальника Управління освіти і науки Миколи Чербаджи та його заступника Жанни Слюсар, то під стінами міськради покладуть мішки зі сміттям, на які наліплять знову ж таки портрети цих освітян та ще й підпишуть: «Уберем мусор из города!». А вже наступного дня надсилають до Управління освіти і науки Договір про співпрацю. Нещодавно, після однієї з таких депутатських витівок, Жанна Слюсар опинилася у лікарні з серцевим нападом.

Місцеві ЗМІ жваво обговорюють всі ці, створені тими ж таки депутатами, проблеми у новинах, збиваючи з пантелику вчителів, учнів та їхніх батьків. І, здається, цьому ніколи не буде ні кінця, ні краю.

Хто і коли зупинить це безглузде знущання з освітян? Чи ці гримаси нашої демократії переслідуватимуть нас довічно?

Запитання – з розряду риторичних, на жаль...

У новоствореній консультативній раді, як і в усій боротьбі з виконанням наказів Міносвіти, беззмінно присутні депутати міськради Дмитро Белік та Лідія Литвинова з місцевого осередку Партії регіонів. Дмитра Беліка за махінації із

МОВА

земельними ділянками однопартійці відсторонили від посади голови Постійної комісії та виключили з партії.

Розвиваючи надактивну діяльність, тепер позафракційний депутат намагається догодити регіоналам. Лідія Литвинова, крім того, що є депутатом, ще викладає в школі, маючи такі виразні артикуляційні вади, що непогано було б тримати при собі ще й перекладача з російської на російську. Може, таким чином вона застерігає себе від звільнення, адже в умовах кризи, та й поза нею, молоді й талановиті колеги давно вже дихають у спину.

Є ще один персонаж у цій, без сумніву, нечесній депутатській грі: директор гімназії № 1 Віктор Оганесян. Цей одіозний педагог тривалий час користувався підручниками без грифів, тобто привезеними з Росії, свідомо ігнорував збори директорів шкіл, постійно співпрацював з телеканалами Росії.

Притягнутий до відповідальності правоохоронними органами за порушення фінансової дисципліни, перевів усе в політичну площину й почувається сьогодні героєм. Тобто кожному з «борців за правду й російську мову» це депутатське новоутворення відкрило можливості для самозахисту й піару.

Телеканал міської ради під назвою «Народний» постійно виливає увесь цей антиосвітній, антидержавний негатив на пересічних севастопольців: учителів, батьків, учнів, сіючи зневіру в державну освіту.

– Якому учневі захочеться взяти до рук підручника, якщо чотири рази на добу добрі дядечки з екрана повторюють, що він нікчемний? – цікавлюсь у заступника начальника Управління освіти міста Жанни Слюсар.

– Ситуація непроста: Міносвіти України щороку пропонує для апробації декілька підручників з усіх предметів, в тому числі й російської мови та літератури. Останні найчастіше проходять апробацію в Севастополі. І це логічно: у нас викладання проводиться російською мовою, у місті чимало знаних фахівців...

Отже, підручники, які потім пропонує Міносвіти школам України, пройшли апробацію саме у Севастополі. Наші педагоги висловили свою думку в описовому матеріалі на 5–6 аркушів, де надали рекомендацію кожному з них.

Що стосується конкретних підручників, що їх зараз піддають критиці, то в їхній апробації взяли участь 39 севастопольських педагогів.

До речі, підручник з російської мови під редакцією К. Бикової, який так жорстко критикується, був визнаний севастопольськими учнями як найкращий. У ньому добре викладений матеріал, чітко простежується логіка, він добре структурований. Так, можливо, в усіх підручниках зараз недостатньо матеріалу для повторення, але на те й учитель на уроці, аби залучати додаткові матеріали.

ПО-РУССКИ

Органы местного самоуправления не имеют права вмешиваться в учебный процесс в стране. Несмотря на это, пренебрегая законами Украины, депутаты Севастопольского горсовета постоянно втягивают работников сферы образования, учителей в политические противостояния, подстрекают учителей и родителей учеников к всевозможным протестным акциям.

Последнее депутатское ноу-хау – создание в стенах горсовета консультативного совета по вопросам языковых проблем. Языковых проблем как таковых в городе нет, но, если уж создан консультативный совет для их решения, то проблемы активно ищут и... находят.

На последнем заседании этого консультативного совета непригодными для использования при обучении в севастопольских школах признали изданные в Украине учебники по русскому языку и литературе. По мнению депутатов, они «...не отвечают общепринятым нормам и методикам». По-видимому, «общепринятые нормы» теперь будут определяться в предместьях Севастополя.

В борьбе с образованием местные народные избранники – сколь безгранично изобретательны, столь и последовательны: то посреди города руками нанятых митинговщиков соорудят «доску позора» с портретами начальника Управления образования и науки Николая Чербаджи и его заместителя Жанни Слюсар, то под стенами горсовета поставят мешки с мусором, на которых прилепят опять-таки портреты этих работников образования, ещё и подпишут: «Уберем мусор из города!». А уже на следующий день присылают в Управление образования и науки Договор о сотрудничестве. Недавно, после одной из таких депутатских выходок, Жанна Слюсар оказалась в больнице с сердечным приступом...

Україна – таки не Росія

Все, про що написала пані Степко, яскрава ілюстрація відомої тези: Україна – не Росія. Нічого подібного навіть неможливо уявити в умовах «керуваної демократії» сучасної Російської Федерації. Тож припустимо, що депутати міської думи Токмаку, що на Кубані, створили таку собі «експертну раду» та й вирішили, що новітні підручники історії Росії не відповідають їхньому баченню ролі запорозьких козаків в історії Кубані. Де будуть ті депутати завтра?

А якщо серйозно, то маємо складну проблему. Як в умовах справжньої демократії захистити, перш за все, інтереси учнів. Бо те, що нахабно роблять політичні пройдисвіти, шкодить не Ющенку, не Тимошенку, не Вакарчуку, не Кучинину чи Чербаджи, а, насамперед, школярам Севастополя. Ці люди не можуть собі уявити, що навчальний процес як такий несумісний з будь-якими публічними чварами навколо змісту підручників та самого навчального процесу.

Із власного досвіду можу твердити, що механізми самозахисту учнів та батьків від свавілля так званих «захисників» російської мови на теренах Криму та Севастополя, що кістками лягають на шляху будь-якої правдивої інформації про Україну та її культуру, існують.

Для цього потрібно, перш за все, щоб знайшлася певна кількість батьків, які усвідомлюють усю небезпеку того ганебного навколополітичного шабашу, влаштованого особисто зацікавленими особами. Крім того, ці люди мають добре знати, що маніпуляції місцевих україноненависників не мають під собою жодного законного підґрунтя. Читаймо Конституцію України (Стаття 92). Виключно законами України визначаються: «б) основи соціального захисту,

На жаль, так звана експертна група містить лише одного викладача з російської мови та літератури – В. Оганесяна. Решта – жодного стосунку до викладання цього предмета не має, і називати їх експертами не варто.

Звичайно ж, все це дуже заважає роботі. Створюється непотрібний гвалт навколо освіти. Вчителям, як і будь-кому, властиві сумніви: починаються розмови, може, й справді підручники не ті?

Стало важко одержати справжню думку вчителя: він перебуває під впливом тих чи інших політичних сил, громадських рухів.

Варто зазначити, що ідеальних підручників немає, їх не було й за радянських часів. Але тоді нікому навіть на думку не спадало ставити під сумнів підручник, підривати авторитет вчителя.

До речі, якщо порівняти підручники, видані за радянських часів і в сьогоденній Україні, то вони різко відрізняються: кращою стали і поліграфія, і зміст.

У Міносвіти існують експертні групи, які враховують всі зауваження, таким чином, кожне наступне видання вдосконалюється. До того ж у державі є Академія педагогічних наук, Інститут педагогіки, Інститут інноваційних технологій тощо.

Усі ці інституції беруть участь у створенні та оцінюванні підручників. Нестачі в професійних експертах сьогодні немає. Просто севастопольські депутати намагаються перейняти їхні функції.

Наші педагоги досліджували аналогічні підручники, видані в Росії, і висловили до них чимало зауважень. Але там такі питання вирішуються в робочому порядку й поза політику.

Нашу ж демократію декому хочеться перетворити на безлад. Це заважає працювати, розвиватися, створює зайву напругу в навчальних закладах, – підсумовує Жанна Слюсар.

Лідія СТЕПКО
м. Севастополь
На фото Жанна Слюсар

МОВА

форми і види пенсійного забезпечення; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і охорони здоров'я; екологічної безпеки».

Треба знати, що «Типове положення про атестацію педагогічних працівників України», затверджене Наказом Міносвіти № 419 від 01.12.98, передбачає, що: «1.3. Атестація базується на принципах демократизму, загальності, всебічності, систематичності, колегіальності, доступності та гласності, безперервної освіти і самовдосконалення, морального і матеріального заохочення. Умовою атестації педагогічного працівника є наявність фахової освіти та володіння ним державною мовою в обсязі, необхідному для виконання його професійних обов'язків, згідно з Конституцією України та із Законом «Про мови в Українській РСР».

Отже, навколоосвітні танці місцевих дрібних політиканчиків мають чітку кваліфікацію – незаконне втручання до навчального процесу. Тобто ніхто без дозволу педагогічної ради школи не має права жодним чином втручатися у процес викладання, добір підручників та посібників. Нарешті, у навчальному процесі не можуть використовуватися підручники та посібники, які не затверджені Колегією Міністерства освіти та науки України.

Кожен з батьків має всі підстави звертатися до суду, до прокуратури стосовно припинення незаконного втручання до навчального процесу з боку названих у публікації Лідії Степко осіб. Справа на сто відсотків вирашна.

Ми можемо законним чином захистити свої права у відкритому змаганні, бо Україна – таки не Росія!

Сергій САВЧЕНКО,

голова Всекримського товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка,
кандидат фізико-математичних наук

Фото Андрія МОКРИЦЬКОГО

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Ерли озь-озюни идаре этюв органлары окъув джерьянына къарырмакъ укъукъына малик дегиллер. Бунъа бакъмадан, Акъяр шеър шурасынынъ депутатлары, Украина къанунларына риает этмей, тасиль органларынынъ хадимлерини, оджаларны сиясий чатышувларгъа чекип, оджаларны ве талебелернинъ ана-бабаларыны тюрлю наразылыкъ акцияларына тешвикъ этелер.

Депутатларнынъ сонъки ноу-хаусы – шеър шурасы янынъда тиль меселелери боюнджа меслеатчы кенъешни мейдангъа кетирмектир. Шеърде тиль проблемлери ёкътыр, лякин меслеатчы кенъеш мейдангъа кетирильген экен, демек бу проблемлери фааль араштыралар ве... тапалар.

Ишбу меслеатчы органнынъ сонъки топлашувында Украинада рус тили ве эдебияты боюнджа дерсликлер Акъяр мектептеринде къуullanьлмакъ ичюн келишиксиз, деп сайылгъанлар. Депутатларнынъ фикириндже, дерсликлер «умумий норма ве усулиетлерге риает этмей» экен. Гъалиба, «умумий нормаларны» энди Акъярнынъ озюнде бельгилейджеклер.

Ерли халкъ векиллери тасильнен курушювде не къадар чокъ шейлер уйдурсалар, о къадар чокъ шейлерге изченликнен янашалар. Де шеърнинъ ортасында, джелъп этильген митингдилернинъ эллеринен, «Резалет тахтасы» ны ерлештирип, онъа Тасиль ве илим идаресининъ башы Николай Чербаджининъ портретини асалар. Де шеър шурасынынъ диварлары янынъда чёллюк толу торбаларгъа айны тасиль хадимлерининъ портретлерини асып къоялар. Бу да етмегени киби, портретлернинъ астына: «Шеърни чёллюктен темизлейик!» деп язгъанлар. Бундан сонъ айны шу шахыслар Тасиль ве илим идаресине Эмекдашлыкъ акъкъында мукъавеле ёллайлар. Якъынъда, депутатларнынъ айны-оюнынъдан сонъ, Жанна Слюсарнинъ юреги тутулды ве о хастаханеге огърады...

А українською кажуть так...

УРОК 5 МОРФЕМНА БУДОВА СЛОВА

Кожен ще з початкової школи знає, що слова нашої мови (так само, як і російської) складаються з певних частин. Головна з них – корінь. Те, що стоїть перед коренем (якщо воно, звичайно, є, бо сила-силенна слів перед коренем і після нього не мають нічого), називають **префіксом** (колись називали справді по-українському – **приростком**); те, що після кореня, – **суфіксом** (колись казали **наросток**); те, що стоїть у кінці слова, – **закінченням**. Префікси, корені, суфікси і закінчення мають загальну назву – **значущі частини слова** (повченому – морфемі, звідки й скомпоновано такий мудрий заголовок).

Та не будемо повторювати курсу елементарної граматики. Скажемо тільки, що префікси й суфікси бувають іменникові, прикметникові, дієслівні та прислівникові.

Префікс **без-**

У використанні його сучасні засоби масової інформації допускають дуже багато огрехів, тому й беремо цю морфему до розгляду першою.

Без- (російська паралель **без-** (**бес-**)) – це дуже давній у нашій мові префікс і надзвичайно продуктивний. З його допомогою витворено силу-силенну слів.

Але є речі, до яких перекладачам і самоперекладачам треба бути значно пильнішими. Зокрема, слід пам'ятати:

1. Далеко не всі російські слова з префіксом **без-** (**бес-**) українською мовою слід передавати з таким самим префіксом. Дуже часто тут кращим (природнішим і точнішим) відповідником будуть слова з часткою НЕ, що виступає в ролі префікса: **безбоязненный** – **небоязливий**, **необязкий**; **безбрачный** – **нешлюбний**; **бездельный** – **невідомий**, **незнаний**; **безвкусица** – **несмак**; **безвредный** – **нешкідливий**; **безвылазный** – **невилазний**; **беззлобный** – **незловбивий**, **незлостивий**; **безмерный** – **незмірний**, **неомірний**; **безмозглый** – **нетямущий** тощо.

2. Багатьом російським словам з префіксом **без-** (**бес-**) відповідають українські **непрефіксовані** слова: **безделица** (пустяк) – **дрібниця**, **дещица**, **абияцица**, **дурница**; **безделушка** – **дрібничка**, переносне значення – **витребеньки**; **бездельник** – **ледар**; **бездельничать** – **ледарювати**, **байдикувати**, **бити байдики**, **дармувати**; **безобразный** – **бридкий**, **потворний**, **поганючий**. Вибір тут широченний. На

жаль, працівники засобів масової інформації, а за ними й інші «трудівники пера», не дуже до нього вдаються. Їм, бач, легше «перемалювати» російське, аніж пошукати свого, українського. Тож і рясніють сучасні газети й ефір слівцями «**безмовний**» замість **мовчазний**, **мовчуций** (*Мовчуций степ* – читаємо в М. Коцюбинського) чи **німий**, як годилося б і, зрештою, як завжди й мовилося про сцену (**німа сцена**), про роль (**німа роль**), про свідка (**німий свідок**); «**беззавітний**», хоч такого слова в українській мові взагалі немає, є – **самовідданий**; «**бездиханний**», хоч завжди це було – **мертвий**. Рідко хто каже сьогодні «**турбувати**». Частіше – «**непокоїти**» (все ж бо воно **ближче** до російського «**беспокоить**»!).

Зате **суто українські** слова з префіксом **без-**, яких (навіть подібних) російська мова не має, лишаються поза увагою. Їх, дуже виразних, чимало. Пропонуємо кілька до уваги та використання:

безбач (*Вівці безбач пішли, а пастух собі в холодочку спить* – М. Вовчок)

бєзвік (*пйти на безвік* – уйти на вечные времена, кануть в Лету)

бєзвість (неизвестные места: *Болячко моя, іди на ліси, іди на море, іди на безвість* – народна замова).

безголо в'я – несчастье (*Нам на здоров'я, ворогам на безголов'я!* – народний тост; російське значення слова «безголовье» зовсім інше: *нетямущість*)

бєздзвінно (*Його поховали бездзвінно*, тобто дуже бідно)

бєздомок (тепер сказали б «бомж»)

бєзклєпкий (придуркуватий, десятої клєпки в голові бракує)

бєзліч (множество).

І в російській, і в українській мовах є однакове за звуковим складом і тотожне за змістом слово **талант**. Різниця між ними лише в тому, що російський «талант» може мати при собі префікс **без-** (**бес-**), а український – ні. Якщо росіяни кажуть «**бесталанное произведение**» чи «**бесталанная актерская игра**», то ми повинні писати: «**неталановитий твір**», «**нездарна акторська гра**».

Це тому, що в нашій мові, крім слова **талант** (синоніми – **хист**, **обдарування**), є ще й **талан** (синоніми – **успіх**, **щастя**, **добра доля**, **фортуна**). Саме воно і може мати префікс **без-**, що надає слову протилежного значення: **безталанний** (*нещасливий*, рос. *горемычный*), **безталання** (*лиха доля*, рос. *невезучесть*).

МОВА

УРОК 6 СТИЛІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ РОДУ

Їх дуже добре висвітлює О. Д. Пономарів у підручнику «Стилістика сучасної української мови» (К.: Либідь, 1993, с. 145–148). Не бачимо рації повторювати. Додамо лише, що заміна чоловічого роду на середній, коли є потреба сказати про людей як про поняття збірне (**те воду носить, те глину місить**; як багатий **скривиться, всяке дивиться**) або коли хтось хоче передати своє ставлення до того, про кого говорить (*Голота! Що воно має... Якби робив, ледащо, то мав би. А воно на чуже зазіхає*: – Коцюбинський; *Бо воно як деревце в пагоні*. – Григорій Тютюнник), – то це явище суто українське. Росіяни таких конструкцій не практикують.

Не скаже росіянин і такого: «Щось прийшло вночі і всі яблука пообривало». Він напише: «кто-то пришёл». Тобто не замінюватиме чоловічий рід на середній, щоб підкреслити не лише неозначеність особи, а й абстрактність явища (чи події).

Зате одесити від суто українського в своєму «русскоязычии» не відмовляються. На Молдаванці раз у раз можна почути: «Знаєте? **Что-то** сегодня ночью **добиралось** к соседям». І це аж ніяк не заважає місцевим дамам до речі й не до речі повторювати: «Приличнее быть изнасилованной, чем украинизированной».

Категорія числа

Розбіжності в числі між іменниками української і російської мов не такі значні, як у роді. Але вони є. Просимо запам'ятати іменники, незнання числової належності яких найчастіше призводить до помилок. Це теж навчить відрізняти грамотного від неграмотного. Отже, іменники співзвучні, змістом тотожні, а числом різні:

в українській мові	в російській мові
волосся (тільки одна, збірне поняття)	волосы (однина і множина)
коноплі (тільки множина)	конопля (тільки одна, збірне поняття)
меблі (тільки множина)	мебель (тільки одна)
чорнило, білило (тільки одна)	чернила, белила (тільки множина)
присмерк, смерк (тільки одна)	сумерки (тільки множина)
похорон (однина і множина)	похороны (тільки множина)

Але розберімося, що таке **мить**, а що таке **миттєвість**.

За змістом:

МИТЬ – це **відтинок часу**, тому його синонімами є *миг*, *мент*, *момент*, *хвилька*, *хвилинка* (поети додають іще *вибух*, *зблиск*, *проблиск*, *подих*, *спалах...*);

МИТТЄВІСТЬ – це **ознака дії** (синоніми – *раптовість*, *блискавичність*, *одномоментність*).

ПО-РУССКИ

В современных средствах массовой информации очень много погрешностей допускается при употреблении морфем (значимых частей слова – приставок, суффиксов, окончаний), в особенности некоторых украинских приставок. Так, не все русские слова с приставкой **без-** (**бес-**) на украинском языке следуют передавать с такой же приставкой. Иногда лучшим (естественнее и точнее) переводом могут быть слова с частицей НЕ, выступающей в роли приставки: например, **безбоязненный** – **небоязливый**, **безбрачный** – **нешлюбный**, **бездельный** – **невідомий**, **безвкусица** – **несмак**. Кроме того, многим русским словам с приставкой **без-** (**бес-**) соответствуют украинские слова без приставок: **безделица** (пустяк) – **дрібниця**, **дещица**; **безделушка** – **дрібничка**, **бездельник** – **ледар**. Многие подлинно украинские слова с приставкой **без-** (**бес-**) соответствуют украинским словам без приставок: **безделица** (пустяк) – **дрібниця**, **дещица**; **безделушка** – **дрібничка**, **бездельник** – **ледар**. Многие подлинно украинские слова с приставкой **без-** (**бес-**) нет в русском языке, остаются без внимания: например, **безвість** – **неизвестные места**, **безголов'я** – **несчастье**, **безліч** – **множество** и другие.

Некоторые трудности связаны с расхождением в числе и роде между именами существительными украинского и русского языков при переводе с русского на украинский. Очень важно запомнить те созвучные существительные, одинаковые по смыслу, но разные по числу.

Еще одной особенностью именно украинского языка является образование глагола от простой высшей степени сравнения прилагательного путем добавления глагольного суффикса –ати-: **молодший** + –ати- = **молодшати**. В русском же языке глаголы тоже образуются от прилагательных, но от обычных, а не от высшей степени сравнения.

Для того, чтобы избавиться от употребления так называемых русизмов, необходимо запомнить некоторые важные моменты использования синонимов, скажем, русское – **открывать** – в украинском языке, в зависимости от контекста, имеет массу соответствий: **відчиняти**, **відмикати**, **розгортати**, **відкорковувати**, **розплющувати**. И так, внимательней следим за речью!

Приглашаем вас принять участие в конкурсе школьников и студенческой молодежи «Боритесь за новую жизнь!»

Грамагично:

МИТЬ як назва предмета **може** мати множини (*Щасливі миті, протягом кількох митей* – журн. «Всесвіт»);

МИТТЄВІСТЬ як ознака дії множини мати **не може**. Ще ж бо зі шкільної граматики відомо, що іменники на **-ість, -исть**, які є назвами почуттів (*злість, ненависть*), ознак (*сміливість, причетність*) і ознак дій (*раптовість, миттєвість*) множини не мають.

УРОК 7 ТВОРЕННЯ ДІЄСЛІВ ОД ВИЩОГО СТУПЕНЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Це суто українське явище: взяти прикметник простого вищого ступеня, додати до нього дієслівний суфікс **-ати-** і здобути дієслово, що вказує на своєрідне підсилення ознаки дії. Зобразимо це графічно:

молодший + -ати- = **молодшати**;
кращий + -ати- = **кращати**; **зеленіший** + -ати- = **зеленішати**. Якщо ж до цих новоутворених дієслів додамо ще префікс **по-**, то матимемо відтінок доконаності: **помолодшати, покращати, позеленішати**. Тому писати так, як каже радіо, – *потепліти* – це не більше, ніж банальний росіянізм. Треба – **потеплішати**.

Росіяни теж утворюють дієслова од прикметників (*молодеть, стареть*), але від **звичайних**, а не вищого ступеня. А те поняття, що його наша мова передає одним словом (*молодшати, зеленішати*), росіяни відтворюють, вдаючись до допоміжних дієслів *ставать, делаться* (стала моложе, сделалась богаче). Ми теж маємо конструкції з допоміжними дієсловами *стати і зробитися*, але при цьому не перетворюємо своїх прикметників практично у невідмінювані прислівники, а такі відмінюємо їх: *став крацим, стала старша, зробилась багатіш*, тоді як у росіян скрізь панує лише середній рід (*сделались, сделалась, сделался богаче*).

У засобах масової інформації вимогу відмінювати прикметникову частину присудка частенько порушують – будують фрази за російськими зразками.

Цього робити не можна. Краще вже відмовитись від допоміжних дієслів. Як-от у Шевченка – *Тюрма неначе ширшає*; в Григора Тютюнника – *Тіні довшають та й довшають*; у Підмогильного – *Бій дедалі ближчав*; (рос. *всё приближался*).

Ще одне про **дієслова**, утворювані од вищого ступеня прикметників: треба брати до уваги їхню перехідність чи неперехідність. Так, дієслово **покращати** – неперехідне і форми перехідного не утворює.

Покращати можна самому, але не можна покращити (тобто додати краси) когось чи щось. Тому, коли доводиться перекладати рос. **улучшать**, треба використовувати **поліпшувати**, бо це слово перехідне. Треба не **покращувати** справи, як це роблять усі засоби масової інформації, а **поліпшувати** їх.

Володимир ОСТРОВСЬКИЙ,
Галина ОСТРОВСЬКА
Фото Андрія МОКРИЦЬКОГО

ПРИНАГІДНО

Сімферопольський регіональний центр оцінювання якості освіти оприлюднив список вишів, що визначатимуть умови вступу абітурієнтів у 2010 році.

За даними центру, виші пропонують вступникам складати від одного до трьох предметів незалежного оцінювання знань. Так, Кримський інженерно-педагогічний університет, окрім обов'язкових з української мови та літератури, назвав більшу кількість предметів на вибір абітурієнтів, а додаткове творче завдання визначив тільки для музичного й прикладного мистецтва.

Таврійський національний університет прагне отримати від майбутніх студентів від двох до трьох сертифікатів. Творчий конкурс передбачено лише для журналістів. А Кримська республіканська школа-студія при Кримському академічному російському драматичному театрі імені Горького вирішила обмежитися сертифікатом з української мови та літератури і також творчим конкурсом.

МОВА

Конкурс

П'ять років тому стартував усеукраїнський конкурс учнівської та студентської молоді «Змагаймося за нове життя!», присвячений Лесі Українці. Започаткувала його канадійка Марія Фішер-Слиж, відома громадська діячка і меценат. Спочатку в багатопрофільному змаганні (декламація, малюнок, твір, інсценізація, наукова робота – залежно від віку) взяло участь лише 56 дітей. Але згодом їхня кількість зросла удесятеро. Конкурс проводить Кримська філія Інституту інноваційних технологій та змісту освіти із залученням навчальних і громадських організацій.

Діяльність Інституту спрямована на вдосконалення викладання української мови в поліетнічних школах. А таких у Криму – більшість. І вже можна відзначити позитивні результати цієї роботи.

Уже нікого не дивує, що там, де мали б фігурувати українські прізвища, бачимо зовсім інші. Ставлячись до державної мови України без упередження, кримськотатарські діти давно здолали мовний бар'єр. «Змагаймося за нове життя!» – здається, приблизно такими ж словами вони заохочують одне одного до нових маленьких перемог.

До речі, на конкурс із цією назвою роботи і заявки можна подавати до 15 лютого.

Телефони для довідок:
(0652) 48-43-90; 27-12-87;
62-41-87; (050)1900887.

Тамара СОЛОВЕЙ

Регіональне агентство з питань банкрутства в АРКрим та м. Севастополі разом з ліквідатором фізичної особи- підприємця Самарського В.А. виставляє на аукціон таке майно:

Лот № 1. Автомобіль SKODA OKTAVIA TOUR 1.61, держ. № AK 6423 AP.

Автомобіль розташований за адресою:
м. Сімферополь, вул. Лермонтова, 17, кв. 107.

Для реєстрації в аукціоні покупець сплачує реєстраційний внесок – 17 грн. і гарантійний внесок – 10% від вартості майна, які перераховуються на рахунок Регіонального агентства з питань банкрутства в АРК та м. Севастополі (код ЄДРПОУ 31059557 р/р 26004440025300 у КРФ АКБ «УСБ», м. Сімферополь, МФО 324010).

Заявки на участь в аукціоні приймаються до 24.02.2010 р. включно за адресою: 95013, м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 76, к. 7 (Регіональне агентство з питань банкрутства в АРК та м. Севастополі).

Довідки за телефоном – 8 (0652) 51-88-53 з 9.00 до 17.00.

Особисто з об'єктом можна ознайомитись з 9.00 до 16.00 за його місцезнаходженням.

Аукціон відбудеться 02.03.2010 р. об 11.00 за адресою: м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 76, к. 7.

КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕ

Земаневий кутълевий информация васталарында морфемаларнынъ (муим сѣз чешитлери - приставка, суффикс, аффикслер) къулланылувында гъает чокъ хаталаргъа ёл бериле. Хусусан базы украин префикслерде чокъ хаталар япыла. Меселя, рус тилинде «без-» («бес-») приставкасы олгъан сѣзлер украинджеде башкъаджа олалар. Бази алларда «НЕ» дереджеликнен терджимелер даа да догъру олалар. Меселя: безбоязненный – небоязливий, безбрачный – нешлюбний, безвестный – невідомий, безвкусица – несмак. Бундан да гъайры, «без-» («бес-») приставкасы олгъан бир чокъ рус сѣзлери украин тилинде къуллангъанда, префикслер умумен къулланылмайт: безделица (пустяк) – дрібниця, дешиця; безделушка – дрібничка, бездельник – ледар. «Без-» приставкасы олгъан чокътан-чокъ асыл украин сѣзлери (олар рус тилинде ёкътыр) дикъкъаткъа алынмайлар. Мисаль оларакъ: безвьсть – неизвестные места, безголов'я – несчастье, безліч – множество ве иляхре.

Рус тилинде украин тилине терджиме эткенде, исимлернинъ джыныс ве сайысында да базы бир айрылыкълар юзь бере. Теляфуз ве джеэтинден бири-бирине бенъзеген, амма сайы джеэтинден фаркълы-фаркълы олгъан сѣзлери акъылда тутмакъ муимдир. Украин тилининъ даа бир хусусиети бар. Меселя, украин тилинде сыфатнынъ устонлик дереджесинден + -ати- суффиксни къошув ёлумен фиильнинъ асыл олувыдыр: молодший + -ати- = молодшати. Рус тилинде де фииллер сыфатлардан асыл олалар, амма устонлик дереджесинден дегиль.

Русизмлерни къулланувдан къуртулмакъ ичон манадаш сѣзлери къулланувнынъ базы муим тарафларыны акъылда тутмакъ керек. Меселя, рус тилиндеки «открывать» сѣзю украин тилинде, контекстке коре, бир чокъ манадаш сѣзлерге маликтир: відчиняти, відмикати, розгортати, відкорковувати, розплющувати ве иляхре. Демек, лакъырды эткенде украин ве рус тиллерининъ хусусиетлерини эсапкъа алып, гъает дикъкъатлы олмалымыз!

Тасиль алгъан ве студент арасындаки оладжакъ конкурста эпинизни иштирак этмеге давет этемиз! Парлакъ келеджегимиз ичун чалышайгъкъ!

АНОНС

Працівники севастопольського ТОВ «Ніагара» (займається бурінням свердловин) давно помітили, що вода з глибоких водоносних горизонтів регіону вирізняється підвищеним вмістом горючих газів.

Директор підприємства, кандидат геологічних наук Віталій Лисенко наводить цілу низку ознак, що вказують на можливу наявність тут нафтогазоносних родовищ. Серед них – присутність у гірських вапняках, на узбережжі від мису Фіолент до мису Херсонського, гераклітів – пористих порід, збагачених бітумами, метаном, етаном та іншими газами.

Спектральний аналіз засвідчив те, що геракліти були підняті з глибин грязьовими вулканами. Характерно, що подібні геракліти віднаходили й поблизу інших родовищ газу.

Севастополь протягом двох століть залишався закритою військово-морською базою, тому тут ніколи не проводилися комплексні геологічні та геофізичні дослідження. Але настав час змінювати таке ставлення до регіону, – вважає науковець.

Торік він звернувся до Севастопольської міськради з проханням посприяти в ґрунтовній оцінці його наукових досліджень щодо ймовірності наявності в Севастопольському регіоні родовищ нафти та газу. Детальніше читайте у наступному числі газети.

ПО-РУССКИ

Кандидат геологических наук, директор севастопольского ООО «Ниагара» Виталий Лысенко приводит целый ряд признаков, возможного наличия в водах региона нефтегазоносных месторождений. Среди них – присутствие в горных известняках побережья гераклитов – пористых пород, обогащенных битумами, метаном, этаном и другими газами. Характерно, что подобные гераклиты находили вблизи других месторождений газа.

Попытки строительства угольного терминала в Севастополе, известия о возможном месторождении нефти и газа взволновали сторонников курортно-туристического развития региона. Подробнее читайте в следующем номере газеты.

КЪЫРЫМТАТАРТИЛИНДЕ

Геология илимлерининг намзети Ер, делиджиликнен огърашкъан «Ниагара» адына джемиетининг мудири Виталий Лысенко этрафымызда сувасты джермай ве газ ятакълары олмакъ мумкюнлигини бильдире. Къадар дагъдаки борташларда битум, метан, этан ве дигер газларнын чокъ мыкъдары онъа делялеттир. Айны гераклитлер башкъа газ ятакълары янында да тапыла.

Севастополь эки асыр девамында къапалы денъиз-арбий база олгъаныны козьге алсакъ, мында умумий алда геология ве джогърафик араштырмалар отькерильмегени белли.

Теткъыкыатчынынг фикирине коре, бу регионгъа олгъан мунасебетини денъиштирилъмели.

У відділенні будь-якого банку України заповніть квитанцію (за зразком) та сплатіть її. Після цього зателефонуйте у відділ передплати видавництва (044 201 65 23) для підтвердження платежу

ПИЛЬГОВА ПЕРЕДПЛАТА. ЗРАЗОК ЗАЯВКИ НА ПЕРЕКАЗ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
Банк отримувача	УДК м. Києва	Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Петренко Іван Петрович		
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	вісімдесят гривень		
Призначення платежу	Сума, грн.		
Передплата на газету «Кримська світлиця» на рік	80,00		
Підпис платника	Підпис банку		

КВИТАНЦІЯ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
Банк отримувача	УДК м. Києва	Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Петренко Іван Петрович		
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	вісімдесят гривень		
Призначення платежу	Сума, грн.		
Передплата на газету «Кримська світлиця» на рік	80,00		
Підпис платника	Підпис банку		

Читачам «Кримської світлиці» – ПОДАРУНОК!
Нашим передплатникам разом із цим числом безкоштовно надсилаємо новий випуск газети «Культура і життя»

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КЮСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК УКРАЇНИ

Кримська світлиця • №4-5 (1594-1595) • Всеукраїнська літературно-публіцистична і мистецька газета

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив редакції газети

ВИДАВЕЦЬ:

ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України». Директор Віталій САТАРЕНКО

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Леонід ПИЛУНСЬКИЙ

ВИДАВНИЧА РАДА:

Анатолій СЕРИКОВ (голова ради), Володимир БУРБАН, Ольга ГОЛИНСЬКА, Валерій ГРИЦЕНКО (арт-директор), Антоніна ЖИХОРСЬКА (вчений секретар), Іван МАЛЮТА, Орест КОГУТ (заступник голови), Володимир ОНИЩЕНКО, Ганна ПАРОВАТКІНА, Леонід ПИЛУНСЬКИЙ, Алла ПІДЛУЖНА, Наталя ПОТУШНЯК, Віталій САТАРЕНКО, Анатолій СИТНИК, Людмила ЧЕЧЕЛЬ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

95006, м. Сімферополь, вул. Ю. Гагаріна, 5
ТЕЛЕФОН: (0652) 51 13 24, -25, -27
E-mail: svitlo2010@ukr.net

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію
КВ №12042-916ПР від 30.11.2006

ДРУК: ТОВ «Мега-Поліграф» 02090, м. Київ, вул. Алма-Атинська, 2/1

За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці. Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією тижневика. Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви. При використанні матеріалів посилення обов'язкове. Наклад 2500

ЦІНА ДОГОВІРНА
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 90269